

Conrad Iken   George Douglas

Dissertatio Theologico-Philologica De Institutis Et Cerimoniis Legis Mosaicae Ante Mosen

[1]

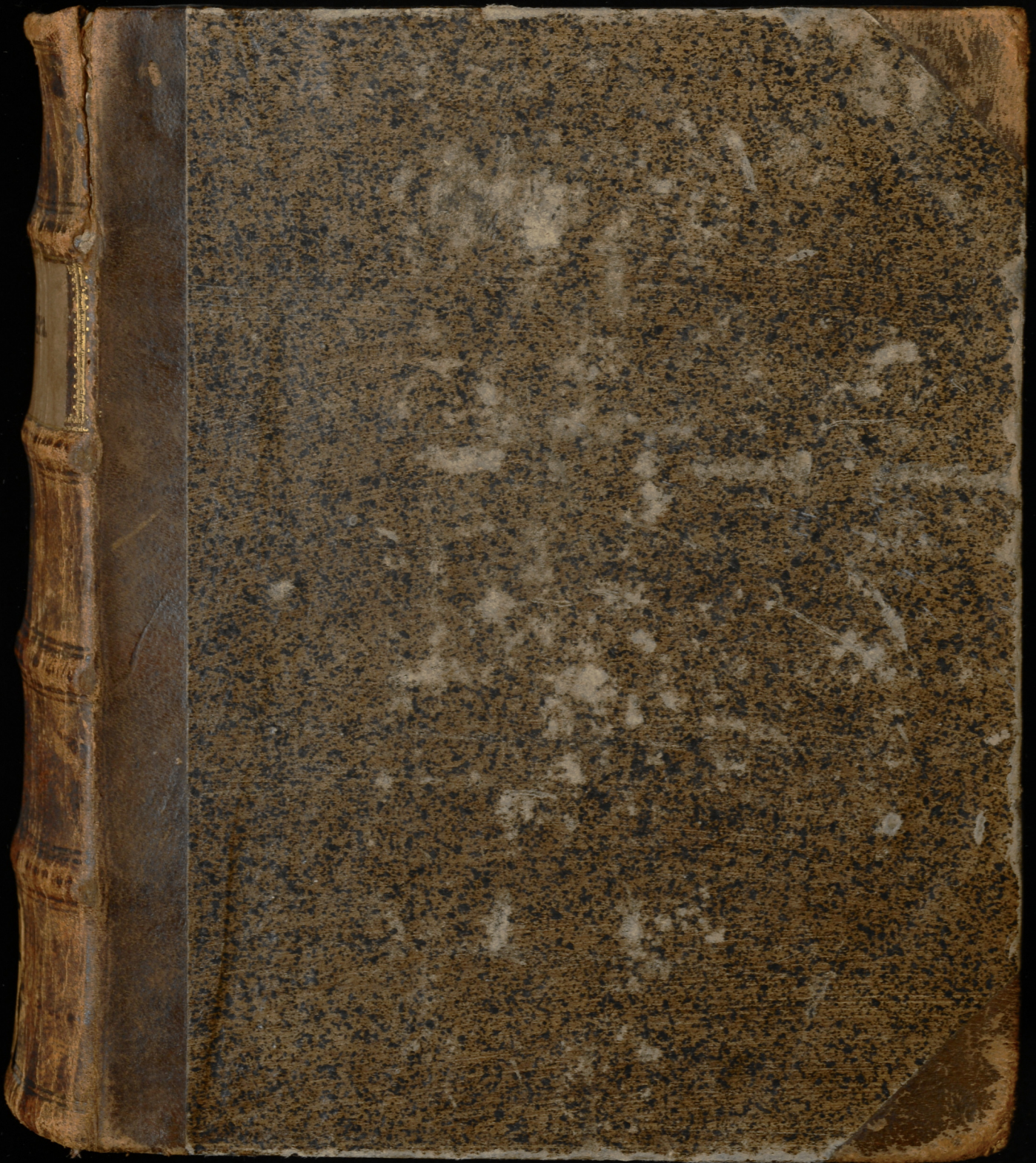
Bremae: Jani, 1751

<http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn829328475>

Band (Druck)   Freier Zugang

383

a. B.
48. b. 8.

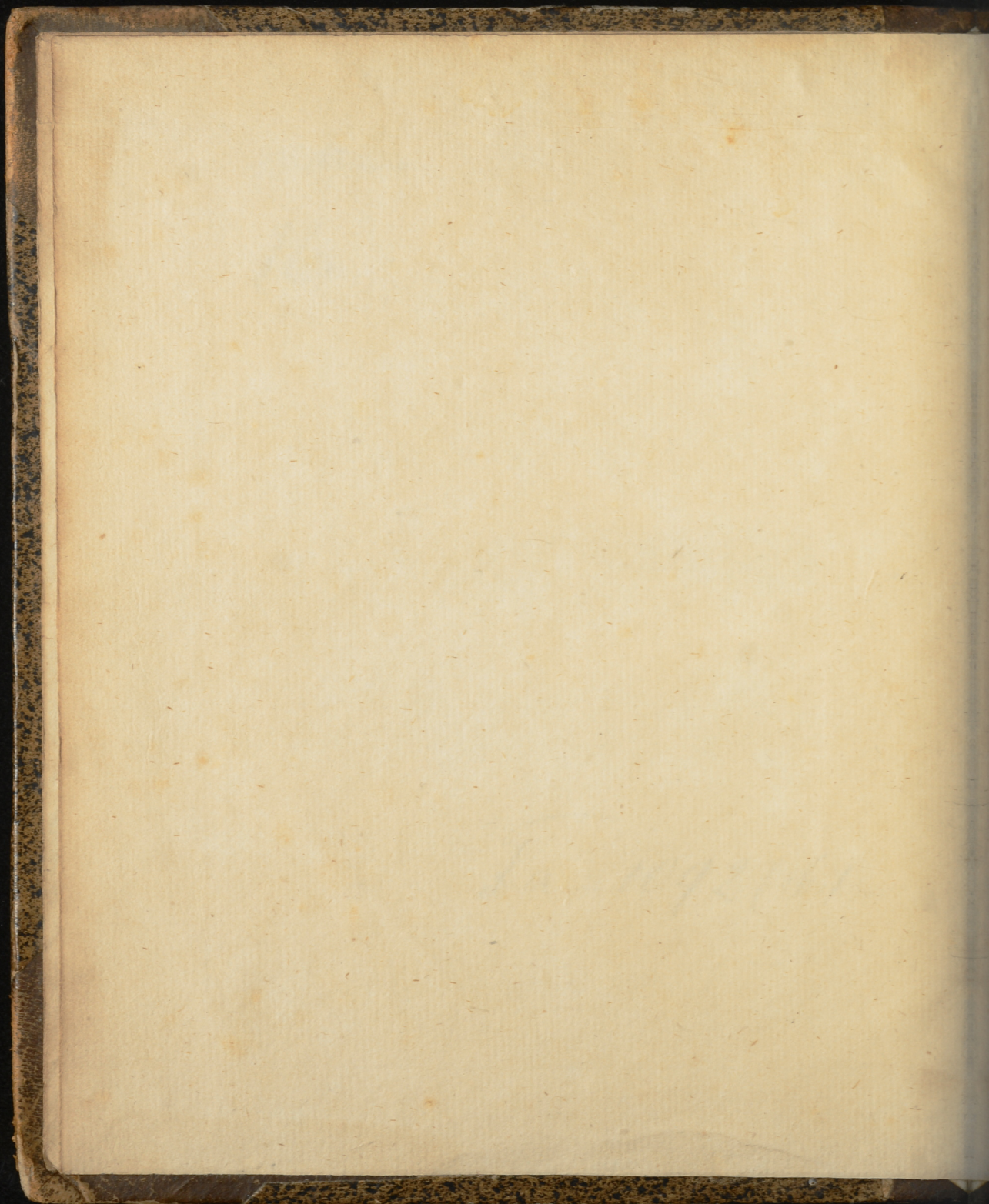
16.

Fa - 1092 (16.)

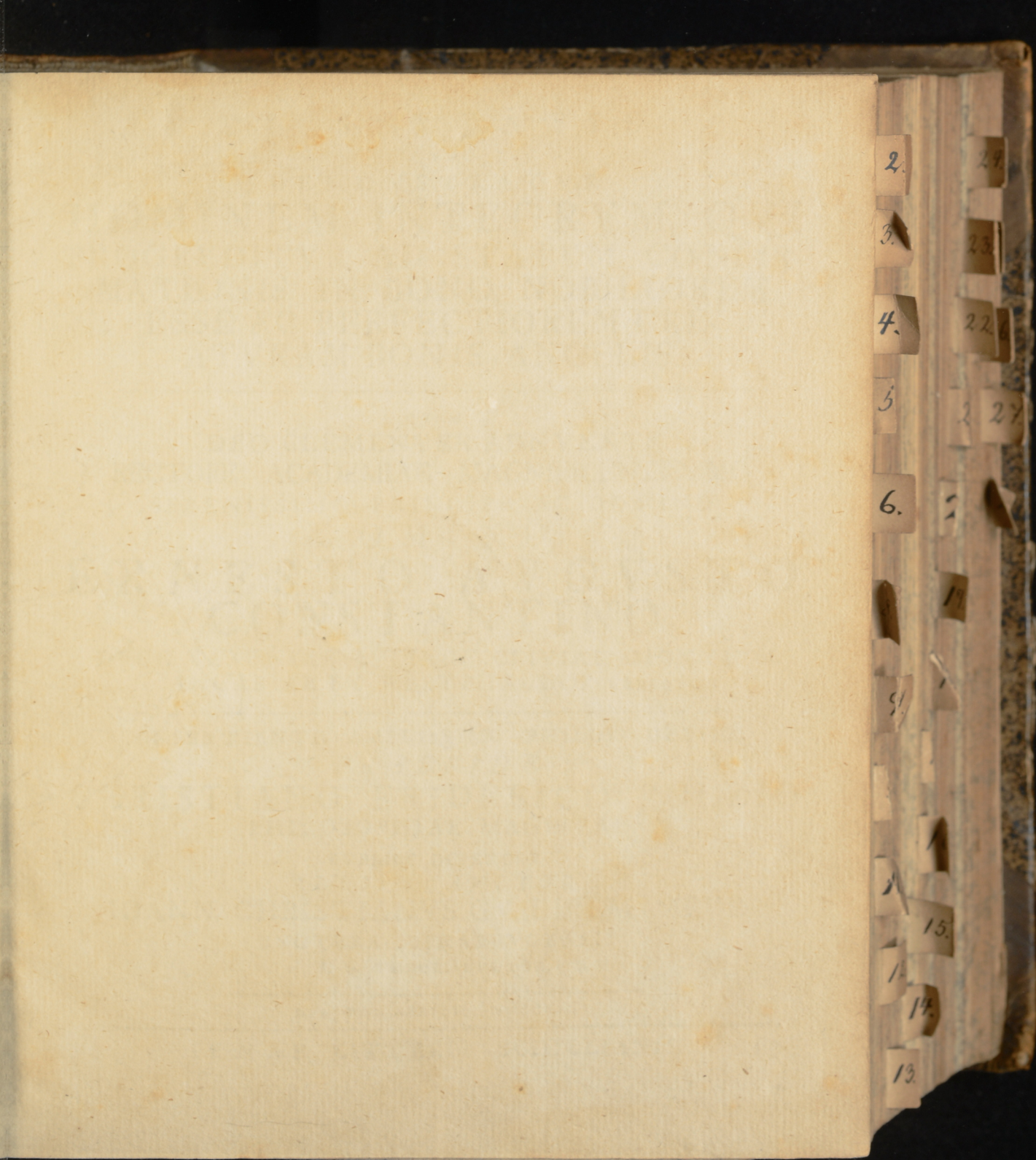

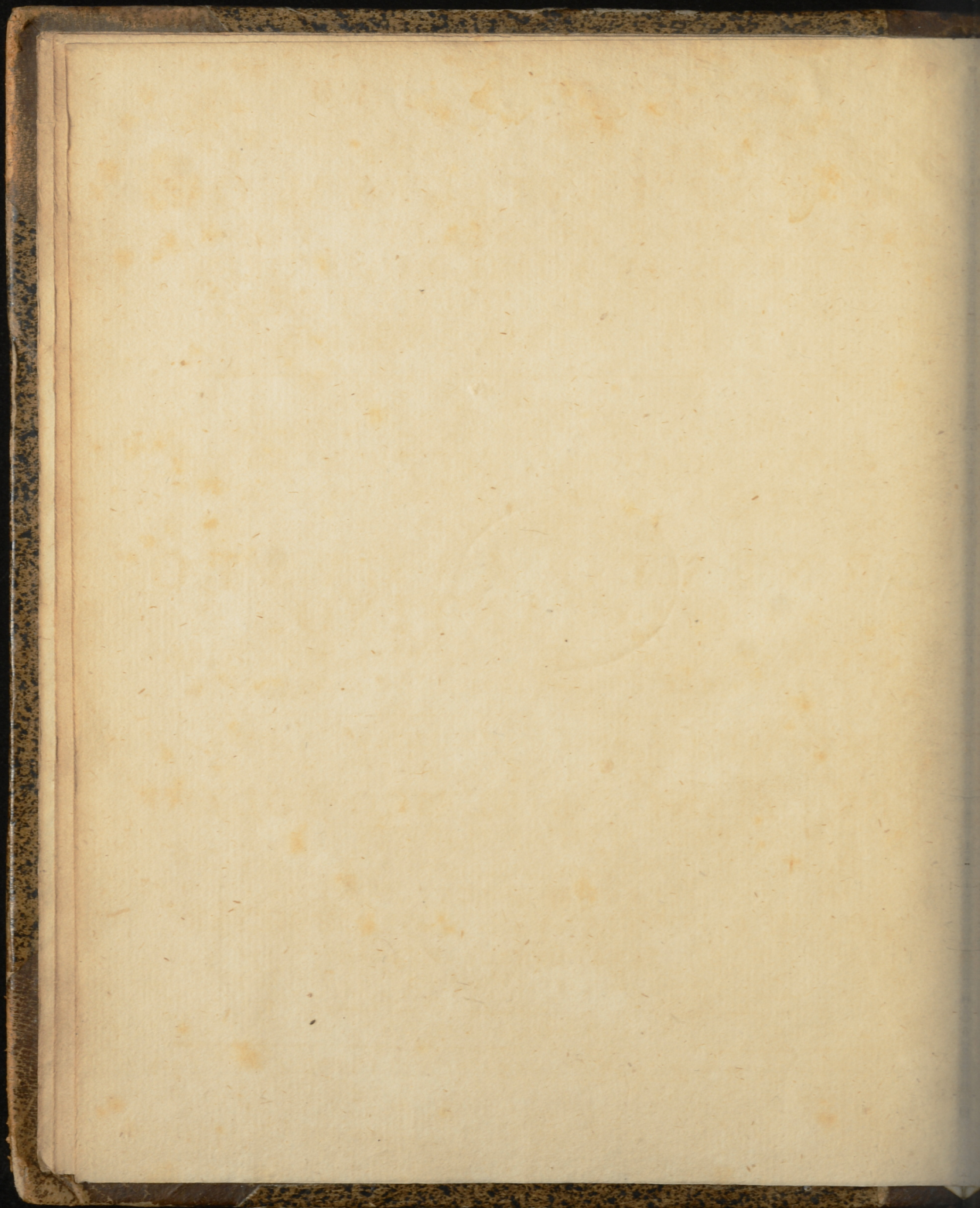

10.

DISSERTATIO
THEOLOGICO-PHILOLOGICA
DE
INSTITUTIS
ET
CERIMONIIS
LEGIS MOSAICÆ
ANTE MOSEN,
OCCASIONE SACRÆ SYNAXEOS,
AB ILLUSTRIS LYCEI CIVIBUS CELEBRANDÆ,
A. D. JOVIS QUI ERIT VIII. JUL. A. MDCCLL
PRÆSIDE
RECTORE MAGNIFICO,
CONRADO IKENIO
SS. TH. D. ET P. P. O. AD ÆD. D. STEPH. PAST. PRIM.
ET
RESPONDENTE
GEORGIO DOUGLAS
SCHIFFENBURGO BORUSSO,
AD VENTILANDUM PROPOSITA
H. L. Q. S.

BREMÆ,

TYPIS VIDUÆ B. HERM. CHRIST. JANI, QVONDAM ILLUSTRIS
GYMNASII TYPOGRAPHI.

PER ILLUSTRIBUS
REIPUBLICÆ BREMENSIS

PRO CERIBUS

PER QUAM MAGNIFICIS, AMPLISSIMIS,
CONSULTISSIMIS,

VIRIS

Dn. HENRICO LAMPE,

JCTO PRÆCELLENTISSIMO, CONSULI SENIORI,
ET CUM MAXIME PRÆSIDI DIGNISSIMO, ECCLESIA-
RUM, QUÆ CHRISTO IN AGRIS COLLIGUNTUR,
VISITATORI VIGILANTISSIMO.

Dn. CHRIST. SCHOENE,

JCTO SUMMO, CONSULI DE OMNI REP. MULTIS
MODIS OPTIME MERITO, XENODOCHII AD D. REM-
BERTI PROVISORI, BIBLIOTHECÆ AEDISQUE D. MI-
CHAELIS INSPECTORI SUPREMO, PRUDEN-
TISSIMO.

**Dn. VOLCHARDO MIN-
DEMAN,**

JCTO EMINENTISSIMO, CONSULI PRO REIP. COM-
MODIS SUMMA CURA EXCUBANTI.

**Dn. HENR. GERHARDO
SCHUMACHER,**

JCTO CONSUMMATISSIMO, JUDICI HÆREDITARIO
IN BORGFELD, CONSULI MERITISSIMO, JLL. LYCEI,
QUONDAM INSIGNI DECORI, ET CUM MAXIME
SCHOLARCHÆ GRAVISSIMO.

NEC NON
V I R O
PRÆNOBILISSIMO, AMPLISSIMO,
CONSULTISSIMO,
D O M I N O

HIERONIMO KLUGKIST,
JCTO EXCELLENTISSIMO, SENATORI, INSPECTORI
ÆDIS D. MICHAELIS, REIQUE MILITARIS PRÆFECTO,
ILLUSTRIS LYCEI CONSTITUENDI DUUMVIRO,
PRÆCLARISSE MERITO.

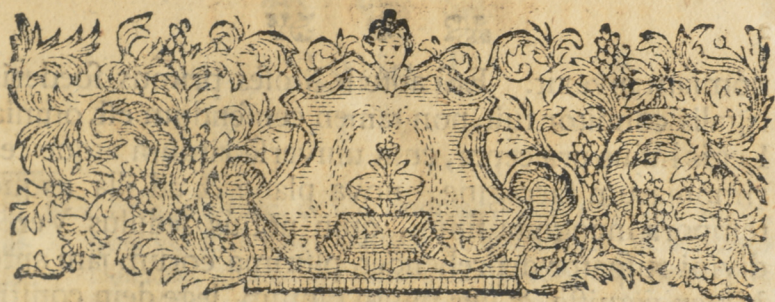
MECÆNATIBUS, MUSARUM-
QUE STATORIBUS MUNIFI-
CENTISSIMIS,

OB SINGULAREM IN LITTERAS
BENEVOLENTIAM, ATQUE FAVO-
REM, OMNI HONORIS CULTU DE-
VENERANDIS.

HANC DISSERTATIONEM

SUBMISSO, UT PAR EST, ANIMO OFFERT
SACRAMQUE FACIT
RESPONDENS.

DISSERTATIO
THEOLOGICO-PHILOLOGICA
DE
INSTITUTIS ET CERIMONIIS
LEGIS MOSAICÆ ANTE MOSEN.

INTRODUCTIO.

I.
Præcipua prærogativa, quâ Moses præ omni-
bus aliis Prophetis excelluit, solusque
Magnus ille Propheta, instar Moſis, è me-
dio fratrum excitandus, Meſſias, ipſi par fuit, in eo
conſiſtit, quòd doctrinâ ſuâ novam planè oeconomi-
am, introduxit, & Promiſſioni Legem ſuperaddidit,
quod nulli alteri Prophetæ, præterquam Servatori ipſi
contigit, qui hac iterum abrogatâ, meliorem & ad
finem ſeculorum uſque duraturam, Evangelii Oeco-
nomi-

A

nomiam invexit. Et si autem Moses primus foederis legalis conditor fuit, non tamen censendum est, omnia Legis hujus præcepta, cum universâ rituum atque caerimoniarum farragine, nova planè & ad illa usque tempora incognita fuisse, quin potius sedulus Verbi divini ruspator deprehendet, plurima eorum jam ante Mosen viguisse, & per ipsum tantum, lege dein constituta, propiusque determinata, ampliata aut limitata fuisse.

II. Quod argumentum cum diligentius examinem mereretur, utpote & legibus & antiquitatibus judaicis, & innumeris S. Scripturæ locis haud exiguam lucem accendens, nec à quoquam ex professo pertractatum esset, constitui jam, inde à pluribus retrò annis, illi diligentius excutiendo, aliquando operam impendere. Licet autem interea Vir *Clarissimus* atque *Erditissimus* HERM. SAM. REIMARUS, Professor Hamburgensium dignissimus, ante hos decem annos in Dissertatione, *de Legibus Mosaicis ante Mosen*, nonnulla horum occupaverit, non tamen id me à proposito deterruit, cum ejus institutum in non paucis à meo differat, & is inprimis tantum Leges ipsas recenset, & non pauca eò referat, de quibus ex mei propositi ratione hinc agendum non habeo, & alia quædam mihi præcipue eorum loco pertractanda veniant, unde in illis, quæ nobis communia, & ab ipso fusiùs excussa sunt, brevior futurus, reliquis, quæ meum institutum maxime flagitat, propius immorabor.

III. Fiet autem id eo ordine, ut primum quæ verè ante Mosis ætatem locum habuerint, eruam: tum in illorum originem inquiram: & denique cur eadem denuò Mosis lege sancita sint, subjungam.

Sectio

34 10.
Sectio I.

§. I.

Per Instituta hæc & Cerimonias, non respicio ad ea, quæ vel ipsa Lege naturæ cognita sunt, ut actiones morales, quæ ex communibus rationis principiis sequuntur, aut quæ salus familiarum aut integrarum societatum necessario flagitat, ut *πατρις* Parentum, aut qui integræ Societati præsunt, & subordinatio liberorum, eorumque qui aliis subiecti sunt, & mutua inde prosilientia officia, vel denique, quæ in vitâ communi non minus necessario locum habent, ut actiones naturales & physicae, ex. gr. cibûs, potus, & similia, qualia idcirco non apud Judæos tantum, sed & omnes passim populos dudum obtinuerunt. Verum illa potius intelligo, quæ Deus sigillatim Jacobi posteris, ex omnibus gentibus sibi in populum peculii electis, erecto cum illis foedere præscripsit, aut cum apud illos jam antea vigerent, ipsemet confirmavit aut propius determinavit, quibusque adeo eorum actiones, tam in exercitiis externi cultûs, quam vitæ civilis, in republicâ ab ipso institutâ, aut privatâ in familiis, ritè & convenienter illi foederi atque rei publicæ, administrandis, circumscripsit.

§. II.

Ad exercitia cultûs externi præcipue pertinet oblatio *Sacrificiorum* & aliorum *donorum*, sive ad placandum Numen, aut favorem ejus, ad felicem operis alicujus exsecutionem, sibi conciliandum, sive gratum animum eidem restandum, facta.

Sacrificiorum oblationem jam inde à primis ferè mundi incunabulis obtinuisse, tam certum est, quam quod certissimum. Non loquar hic de animalibus, ex quorum pellibus Deus Protoplastis tunicas paravit, licet dubitari nequeat,

illa quoque in sacrificia fuisse mactata, quoniam de iis opportuniori loco, infra Sect. II. nobis ex professo agendum erit. Enumerabo tantum hic prius ea, de quibus res evidentissima est.

De Abele difertis verbis legitur, Genes. IV, 4. *Et Abel etiam ipse adduxit (obtulit) de primogenitis gregis suae, & de adipe eorum.* Illustris quidem GROTIUS verba haec ita accipit, ac si Abel non ipsa animalia, sed *lanam* tantum & *lac* ex illis adduxerit. Licet autem illorum mores minimè laudandos censeam, qui si Grotius diversum ab ipsorum cogitatis senserit, gravius in eum dicere non verentur, cum stupenda Summi Viri Doctrina, etiam, quando humani quid passus est, manes ejus venerari jubeat, non possum tamen huic ejus sententiae subscribere. Primò enim, nullo verbo hic *lanæ* sit mentio, nec vox כבורות *Bechorot* quæ hic usurpatur, unquam aliàs, sive in sacris, sive in Judæorum Scriptis, quam de ipsis animalibus primogenitis adhibetur, neque oblationis lanæ pecudum, ullum ante Legem Mosaicam certum vestigium ullibi occurrit, hæcque etiam sub lege, alià planè phrasi ראשית הגז *primitiarum lanæ*, appellatur Deut. XVIII. 4. Nec de nihilo est, quòd Paulus oblationem Abelis difertè *ἑρτίαν* appeller Heb. XI, 4. Quæ vox à ὄσιν *mactare* descendens, propriè sacrificium, quod mactatur, innuit, & licet verbum ὄσιν aliquando quoque pro *adolere*, *incendere* odores usurpetur, ut docet GRÆV. in *Lect. Hesiod.* c. IX. & SCHOLIAST. ARISTOPH. ad *Plut.* v. 137. nemo tamen facilè ostendet, illud Græcis de oblatione lanæ animalium unquam adhiberi. Deinde & vocis חלב interpretatio per *lac*, etsi ea CLERICO & ipsi jam JOSEPHO placuit, satis est conveniens. Licet enim utriusque significationis vox hebræa, iisdem litteris scribatur, & ab eodem themate חלב Arab. حلي *Mulsit, fluxit, adfluxit undique, confluit*, descendat, punctis tamen vocalibus penitus discrepant, & חלב *Chalab* quidem *lac*, חלב *Cheleb* autem, quod hic loci occur-

currit, semper *adipem* denotat. Accedit quod & gentium quidem Idolis sæpe *lac*, nunquam autem, verò Deo, sed huic contra *adipem* semper, five una cum carne, five etiam solum cum renibus, oblatum fuisse legamus, imò omnia quoque, quæ ex sacrificiis sub Lege in altari immolabantur, **חֲלֵבִים** *adipes* dicta sint, ut fusiùs docuimus in *Dissertat. de Ablegminibus Sacrificiorum* §. II. Adde, quod & numerus multitudinis, qui in voce **חֲלֵבִים** *adipes*, locum habet, ad significationem lactis, non magis, quàm ad Græc. γάλακτος aut Latin. *lactis*, vel German. *Milch* aut Belg. *Melck* quadret, nec voces hæ in plurali numero, in his, imò forsan omnibus totius orbis linguis, unquam adhibeantur. Ut adeò mirum non sit, quod OUTRAMUS de *Sacrific. Lib. I. c. I. §. 3.* jam de illâ eruditissimi Grotii sententiâ pronunciaverit: *cujus tamen sententiæ haud scio an quenquam adiutorem habeat.* Abelem dein sine dubio plures secuti sunt, ex quibus inprimis memorantur in sacris *Noachus Gen. VIII, 20. Abrahamus, Gen. XXII, 2, 23. Jobus I, 5. ejusque amici. Job. XLII, 8.* quemadmodum & *Moses in Ægypto & ipse Pharaos* jam eâ de re, ut notâ & usitatâ loquuntur, *Exod. III, 18. V, 3, 8 & VIII, 8, 25.*

§. III.

Quæri autem hac occasione solet, an omnia hæc sacrificia, ut dein sub lege, diversi, an verò unius & cujus generis fuerint, utrum nempe tota Deo tantum combusta fuerint, an verò quædam partes cesserint offerentibus, ad sacras epulas inde adornandas, quale quid sub lege in nonnullis sacrificiis *pro peccato* **חֲטֹאת** & *pro reatu* **זִמְתֹּת**, maximè verò in *eucharisticis* **שְׁלָמִים** locum habebat. Agitata jam fuit hæc controversia inter *R. Lazarum & R. Josen, F. Chanina*, in *Gem. Hieros. Megilla f. 72. 1.* & in *Schir Hasschirim Rabba f. 29. 4.* quorum ille Abelem & alios Noachidas ante Moſen vult obtulisse, **שְׁלָמִים** *pacifica*, hic tantum **עֹלֹת** *holocausta* ut monuit jam *Celeb. RELANDUS*

A 3

Antiqq.

Antiqq. P. III. Cap. II. §. IV. Cum posteriori Judæi vulgò omnes faciunt, omniâque hæc sacrificia holocausta, seu tota Deo combusta fuisse contendunt: per Noachidas autem intelligunt non solum Noachi posteros, sed & illos qui ante Noachum inde ab initio vixerunt, seu universum genus humanum, Judæorum gente exceptâ, ut docet SELDEN. de *Jure Nat. & Gent.* Lib. I. cap. VIII. IX. & X. Ita de illis pronuntiatur in *Zevachim* f. 115. b. והכל קרבו עולות & omnia (sacrificia) obtulerunt HOLOCAUSTA, seu ut disertius explicatur in Glossâ מקרבים אלה עולות non enim obtulerunt nisi holocausta. Christianorum non pauci eandem sententiam sequuntur, nonnulli tamen contra existimant, jam inde ab initio moris fuisse, ut quasdam partes ipsi offerentes reciperent, ad epulas inde instruendas, quod multis defendere conatur HEIDEGGER. in *Hist. Patriarch.* P. I. Exerc. XV. Nos mediâ hîc viâ tutissimè incedi credimus. Ante diluvium certè nulla alia quam holocausta oblata fuisse, nobis quidem indubium est, qui negare non possumus, nos in ea esse hæresi, ut carniû esum, tum non solum inusitatum sed & illicitum fuisse statuamus, idque ob sequentes rationes:

1. Quia, ut nemo cum ratione negare poterit, nullum utique homini in res à Deo creatas, jus fuit, nisi ex concessione Creatoris & Supremi Domini tam ipsius hominis quam omnium reliquarum rerum, multòque adeo minùs illi licere potuit, illas destruere, & vitâ, quam non minùs ac ipse homo à Deo acceperant, privare, ut iis vesceretur, nisi ex ejusdem arbitrio atque concessione. Licet autem Deus dominium in res creatas homini indulserit, tantum tamen abest, ut & animalia, eum in finem necanda, in cibum concesserit, ut potius

2. Sigillatim ei cibum suum adsignans, hunc in finem non nisi herbas agri illi dederit, disertè dicens Gen. I, 29. *Ecce dedi vobis omnem herbam viridem, seminantem semem, quæ est super facie totius terræ, & omnem arborem, in qua est*

est fructus arboris, seminantem semen, vobis sit in cibum. Vides clarissimè nihil illi in cibum dari nisi solas herbas & fructus arborum! Quod enim nonnulli commate sequenti quoque animalia eum in finem subungi censent, verbáque idcirco reddunt: *Et præterea omne animal terræ, & omnem volucrem coeli, & omne repens super terrâ, in quo est anima viva, cum omni viridi herbâ in cibum*, (scil. vobis dedi,) id adeò ineptum est, ut vix refutationem mereatur. Præterquam enim, quod particula *ו* sit nota dativi casus, neque unquam aliter cum verbo *dandi* נתן usurpetur, etiam tota oratio in fine hiulea foret, nec plenum sensum funderet. Contra autem is plenus est, omniâque limpidissimè fluunt, si, ut regulæ grammaticæ flagitant, reddantur. *Ecce dedi vobis - - - & omni animali terræ, & omni voluceri coeli, & omni repenti super terrâ, in quo est anima viva, omnem viridem herbam in cibum.*

3. Accedit quòd Deus post diluvium demum eundem in finem homini quoque carnem animalium concesserit, ut patet ex collatione Gen. IX, 3. כל רמש אשר הוא חי כל יום יאכלו לכם *Omne repens (semovens) quod vivum est, vobis sit in cibum.* Quæ concessio planè supervacanea foret, si jam antea primo homini animalia in cibum quoque assignata fuissent.

4. Inprimis id adhuc clariùs elucescit, quoniam nova hæc concessio, illi quæ dudum ante in initio Adamo jam facta erat, comparatur, dum Deus statim subjungit: כִּי כָל עֵשֶׂב נָתַתִּי לָכֶם אֶת כָּל הָעֵץ *UT HERBAM VIRIDEM dedi vobis* (hæc) *omnia.* Quem locum idcirco rectè & eleganter ita παραφράζει RASCHI: *Non enim permisi homini primò, nisi herbam viridem, vobis autem, quemadmodum Adamo primò concessi herbas, vobis (inquam) dedi omnia.*

5. Denique tum disertè additur interdictum de carne crudâ non comedendâ, com. seq. tantum carnem in sanguine suo non comedes, quod tamen si carnium esus jam antea licitus, antea quoque necessariò exstare jam debuisset, cum nemo

nemo, cui sanum incipit est, ante diluvium carnis crudæ esum licitum fuisse, facile dixerit.

6. Nec parum roboris huic sententiæ addit, universalis ferè Judæorum æquè ac gentium traditio, Judæorum hac de testimonia exhibent SELDEN. de *Jur. Nat. & Gent.* Lib. VII. Cap. I. & BREITHAUPT. in not. versioni Comment. *R. Salom. Jfacid.* in Gen. locc. laudata subjunctis. Neque eorum hac in re consensum negare audet, contrarium sentiens HEIDEGG. in *Hist. Patriarch.* T. I. Exercit. XV, 111. frustra addens, ceterum, *utrum sententia hæc sit omnium Hebræorum communibus suffragiis munita & conclusa, non omninò liquet.* Tamdiu enim id meritò supponitur, quamdiu nemo, qui à tribulibus suis diversum sentiat, ostenditur. Ad gentes quod spectat, etiam hæc inter prærogativas aureæ ætatis numerant, quod mortales frugibus agri & arborum foetibus contenti, carniū esu abstinerint, unde nota sunt illa OYIDII Met. Lib. I. v. 103. seqq.

*Contentique cibus, nullo cogente, creatis
Arbuteos foetus, montanæque fraga legebant,
Cornæque, & in duris hærentia mora rubetis;
Et quæ deciderant patulâ Jovis arbore glandes.*

& Lib. XV, 96.

*At vetus illa ætas, cui fecimus aurea nomen,
Foetibus arboreis, & quas humus educat, herbis
Fortunata fuit: nec polluit ora cruore.
Tunc & aves tutæ movere per aëra pennas;
Et lepus impavidus mediis errabat in agris:
Nec sua credulitas piscem suspenderat bamo:
Cuncta sine insidiis, nullamque timentia fraudem,
Plenæque pacis erant.*

Imò VIRGILIUS Georg. Lib. II. v. 536. seqq. exclamare non veretur:

*Ante etiam sceptrum Dictæi regis, & ante
Impia quam cæsis gens est epulata juvencis,
Aureus hanc vitam in terris Saturnus agebat;*

Deni-

Denique inter Christianos CHRYSOSTOMUS, THEODORETUS aliique non pauci Patrum, quin & sequentium Ecclesiæ Doctorem & Eruditorum Virorum benè multi, in eadem hæresi fuerunt, conf. *Illustris GROTIUS, de Jur. Bell. & Pac. Lib. II. cap. XX. §. 9.* & ad Gen. loca add. Ut adeo verè mirum sit, multos tot evidentissimis rationibus totius fere antiquitatis consensu, qui ceteroquin multis tantum momenti non immeritò esse solet, munitis, contradicere non dubitare.

Alia argumenta, quò inprimis pertinet illud, quod de longævitate hominum antediluvianorum petitur, non addo, quoniam omni exceptione non carent. Illud autem adhuc magis mirum est, quod contrariæ sententiæ assertionem, tam exigui ponderis argumentis superstruant. Præcipuum est, quod à dominio homini in animalia concessio petitur. Verum norio dominiū nihil minus involvit, quàm potestatem devorandi, quia ceteroquin nullum in homines dominium locum haberet. Præterea quot sunt animalia, quæ nunquam in cibum adhibentur aut adhiberi quoque possunt, licet dominium se ad illa quoque extendat? Inprimis autem si dominium jam potestatem rebus in cibum utendi involveret, frustra sane Deus peculiarem adsignationem cibi subjunxisset, cum illa sub ante jam concessio dominio comprehensa fuisset. Tandem quid minus probabile esse potest, quàm hominem saltem in perfectiori corporis conditione, quæ in statu integritatis locum habebat, jam crassiori illo carniū cibo nutriri debuisse? cum tamen dominium illud jam tum homini recto, & ad imaginem Dei condito, concessum fuerit. Ad argumentum *ex discrimine animalium mundorum & immundorum* petitum, infra respondimus. Hæc igitur firmitè à nobis disputata sint, ultro sequitur, carnem omnem illo tempore Deo oblatam, atque adeò sacrificia omnia *ὁλόκαυστα* fuisse.

§. IV.

Post diluvium autem, ubi carniū esus concessus,
B fieri

fieri facile potuit, ut quaedam partes earum in cibum adhiberentur, sed non satis certò tamen id constat, quemadmodum & eandem ob causam de diversis sacrificiorum illo tempore generibus, non satis tutò iudicium ferre licet. Si ex fine, qui in oblationibus intendebatur, quis denominationem petere velit, certum est, quaedam ad grates Deo testandas, alia ad favorem ejus conciliandum, alia ad eundem placandum esse oblata, imò etiam id nonnunquam factum esse, quando de peccato non satis constabat, sed metuebatur tantum, ne Deus fortè læsus esset. Ita de Jobo legimus, eum post convivia natalitia à liberis celebrata, secundum singulorum numerum obtulisse sacrificia, dum dixerit, *fortè peccaverunt filii mei & valedixerunt Deo in corde suo.* Job. I. 5. quæ idcirco *Celeb.* REIMARUS in not. ad *Clar.* HOFMANNI comment. in h. l. ut & Dissertat. laudatæ §. XIX. existimat convenire cum *sacrificiis pro delicto dubio* sub lege oblati. Verùm quemadmodum, ut dixi, si intentionem offerentis spectes, rectè cum illis comparari possunt, ita si ad offerendi modum attendas, qui in diversis denominationibus sub lege præcipuè in censum veniebat, fuere tamen etiam *holocausta*, ut disertè dicitur sub initium ejusdem commatis: *והעלה עלות מספר כלם* & obtulit HOLOCAUSTA pro numero omnium eorum, neque adeò quod ad oblationis modum atinet, cum *sacrificiis pro reatu aut delicto dubio* in tantum conveniebant. Æquè incerta res est de *sacrificiis eucharisticis*, vulgò *pacificis* hebr. *שלמים* dictis, & an ex illis offerentes partem aliquam, ad sacra convivia inde instruenda, acceperint. Referunt quidem nonnulli eò quod de Jacobo narratur Gen. XXXI. 54. eum foedus crexisset cum Labane: *ויוכח יעקב ובח בהר* quod qui ita sentiunt, reddunt: & obtulit Jacobus sacrificium in monte, & invitavit fratres suos ad comedendum panem, & comederunt, & pernoctarunt in monte. Verum, uti fatemur id locum habere potuisse, ita tamen satis certò demonstrari nequit.

nequit. Licet enim vocabula זבח & זבח saepe de oblatione sacrificiorum usurpentur, haud raro tamen quoque de inactatione animalium in cibum, ad lautiora inprimis convivia, adhiberi indubium est, vid. Deut. XII. 21. Ezech. XVI. 20. Prov. XVII. 1. Jes. XXXIV. 6. & Jer. XLVI. v. 10. Deinde licet fœdera conviviis antiquitus firmarentur, non tamen id semper præcedentibus sacrificiis fiebat, neque convivia illa perpetuo ex reliquiis sacrificiorum adornabantur, vid Num. XXVI. 30. & ipso hoc capite XXXI. 46. Interim tamen negare minimè volumus, post diluvium, quocunque etiam id tempore coeperit, morem jam obtinuisse, ut quædam sacrificiorum partes, ad convivia festiva inde adornanda, sumerentur, indeque forsan jam appellationes sacrificiorum distinctorum ab holocaustis originem accepisse, ita de Jethrone Mosi socero legitur Exod. XVIII. 12. 13. quod acceperit *עלה וזבחים לאלהים holocaustum & sacrificia Deo* (non ut Lutheri versio vult, quod sumserit holocaustum, & obtulerit Domino) sicque venerint *Abaron & omnes seniores Israël ad comedendum panem cum Jethrone Mosi socero, coram Deo.* De Filiabus Moabitarum, disertè quoque legitur, *ear invitasse Israelitas ad sacrificia Deorum suorum; populumque comedisse & earum Deos adorasse Num. XXV. 2.* Quale quid ne Israelitis in offendiculum cederet, Deus disertè monuit Exod. XXXIV. 15. *Ne ferias foedus cum incolis terræ hujus, & scortentur post Deos suos, & sacrificent diis suis, & invitent te, comedasque de sacrificiis ipsorum.* Uti autem gentes hæc id sine dubio à majoribus suis didicerant, probabile admodum est, & in familiâ sanctâ quondam jam non inusitatum fuisse. Inprimis cum & ante latam Legem Mosi, & præcipuè introductum illud diversæ generis sacrificiorum chorgium, jam Moses quoque aliorum sacrificiorum præter holocausta meminerit, flagitans à Pharaone, ut sibi pecudes subministraret ad sacrificia & holocausta Deo offerenda Exod. X. 25. & Exod. XXIV. 5. disertè præter holocausta jam sacrificia *שלמים Salutaria* aut *Pacifica*, ut vulgò appellari solent, memorentur. B 2 §. V.

Uti Sacrificia jam ante Legem in usu fuerunt, ita & non defuerunt qui ea offerrent, sacerdotumque munere defungerentur. Num autem id à certis ad id electis hominibus pro aliis, an à singulis pro semet ipsis factum sit, iterum disputatur. Ubi lubens cum *Clariss. BUDDEO Hist. Eccles. T. I. pag. 391.* prætereo, quorundam Anglorum hypothefin, qui ad hierarchiam ecclesiasticam stabiliendam, certum jam sacerdotum ordinem ante Legem Moſis ſtatuunt, eum illa absque omni ſcripturæ ſ. & univerſæ antiquitatis, præſidio conficta ſit, nulloque adeò fundamento nitatur, Judæorum plerique hoc inter prærogativas primogenituræ numerant vid. *ONKELOS ad Gen. XLIX. 3. & Exod. XXIV. 5. Rabboth f. 263. 2. & quos præterea laudat SELDEN. de ſueceſſ. in B. D. cap. V. & in Pontif. Lib. I. c. 1. Judæorum hanc ſententiam dudum ſecutus eſt HIERONYMUS Trad. in Gen. ut & ſummus BOCHART. Hieroz. P. I. Lib. II. cap. L. aliique Chriſtianorum bene multi. In omnia tamen alia abeunt, & primogenitis id planè abjudicant S. Vener. Episcop. PATRICK ad locc. Genef. & Exod. laudata, SPENCER. Libr. I. cap. VI. OUTRAM. de Sacrif. Lib. I. cap. IV. & VITRING. Obſervat. Sacrar. Lib. II. cap. II. Ad nos quod attinet, neutrum abſolutè dici poſſe, mediæque adeò viâ incedendum eſſe putamus. Ab unâ enim parte jus hoc primogenitis privum non fuiſſe, pater, ut rectè obſervat SELDEN. de Synedr. Lib. I. cap. XVI. quia planè reclamat tam Abelis ſecundo geniti, quam Caini primogeniti ſacrificium. Uterque pariter ſacerdos erat. Etiam Moſes ipſe, qui Amrano erat ſecundo genitus, & Abarone fratre triennio minor, ſacerdos ab omnibus agnoſcitur; tum quoque plurima exempla ſuppetunt, quod Patres & Capita Familiarum non pro ſe tantum, ſed & pro liberis ea obtulerunt. Sic Noachus ex omnis generis animalibus mundis Deo offerebat holocauſta, quod eum non pro ſe tantum, ſed & domo ſuâ imò toto humano genere à ſe nunc deſcenſuro feciſſe,*

se, patet, quia Deus odorans odorem horum sacrificiorum, statim promissionem de non perdendo amplius humano genere, & animalibus, solemniter pronuntiavit Gen. VIII. 20. 21. Idem ABRAHAMUS fecit, hœdum loco filii sui immolans ib. cap. XX. 13. inprimis JOBUS, metuens ne liberi sui in corde suo Domino valedixerint, pro illis & quidem pro numero ipsorum (ut visum) holocausta obtulit Job. I. 5. Ab altera tamen parte, unamine illud testimonium Judæorum in re domesticâ, non temerè quoque repudiandum videtur. Unde maximè probabile, privata quidem sacrificia à singulis offerri potuisse, ut ex exemplis *Caini*, *Abelis*, *Jacobi* & aliorum patet: quod enim nonnulli existimant, priores ea adduxisse ad Adamum, posteriorem ad Isaacum, absque ullo fundamento præter scripturam fingitur. In solemnioribus autem & ad totam domum aut gentem spectantibus, has partes propriè fuisse Patrum, seu Capitum Familiarum aut gentis. Atque hinc sine dubio mos manavit ut antiquissimis temporibus Principes simul sacerdotio fungerentur, ut ex Sacris in MELCHISEDECO patet, & apud profanos quoque multis testimoniis constat, ut apud VIRGIL. *Æneid.* Lib. III. v. 80.

Rex Anius rex idem hominum Phœbique Sacerdos,
ad quem locum vid. plura apud *Servium*, *Taubman.* & *Emmeriess.* Illis autem decedentibus, aut absentibus, vel ætate, aut quocunque alio modo impeditis, aut ob majorem etiam sacrificiorum multitudinem huic negotio non sufficientibus, partes hæ sine dubio potissimùm devolutæ fuerunt in primogenitos, qui dignitate in Familiis Patribus proximi erant, illisque in aliis etiam prærogativis succedebant. Quamvis tamen id non impediret, quo minus in quibusdam *regisacerot*, etiam ad hoc negotium quidam ætate, robore aut aliis prærogativis gaudentes legi potuerint. Atque hoc sensu sive de quibusdam ad id lectis, sive etiam inprimis de primogenitis, ut Judæi vulgò statuant, intelligi possunt sacerdotes, & juvenes filiorum Israël, qui offerebant holocausta & sacrificia pacifica

ante institutum sacerdotium Aharonicum Exod. XIX. 22. & XXIV. 5. conf. SELDEN. loc. adducto JURIEU in *histoire de Dogmes & de Cult.* P. I. cap. IX. BUDD. *Hist. Eccles.* T. I. p. 389. seqq. DEYLING. P. II. Obf. IV. Quod autem nonnulli eodem referunt, primogenitos Deo sacros, quorum loco Deus dein assumpsit Levitas Num. III. frustra iterum asseritur: non solum quia illi primogeniti demum inde ab exitu ex Ægypto Deo sunt consecrati, & Levitæ quoque nullum jus sacerdotii acceperunt, sed tantum Sacerdotibus administri dati sunt, ut recte observant S. R. PATRICK ad hunc loc. & LUND. *Antiq. Judd.* Lib. IV. Cap. I. sed &, quod hic minimè negligendum, quia hi erant primogeniti matrum, qui nullam ante egressum ex Ægypto prærogativam habebant, cum illud, quod adstruximus jus primogenituræ in sacerdotio, cum aliis prærogativis, tantum Primogenitis Patrum competeret, quâ de re infra propius agetur.

§. V.

Cum iisdem sacrificiis quoque jam maturè aræ seu altaria introducta fuerunt. Statim post diluvium Noachus dicitur altare exstruxisse, inque eo immolasse holocausta. Gen. VIII, 28. Abrahamus dein dicitur ad locum Sichem ad quercetum More, Deo qui sibi apparuerat, altare erexisse Gen. XII, 7. Idem additur mox com. 8. fecisse ad occidentem Bethelis & Ai & mox iterum ad quercetum Mamre XIII, 18. ut & in colle Moriah Gen. XXII, 9. Isaacus idem fecit in Bersaba XXVI, 25. Ut & Jacobus Sichemis XXXIII, 20. & Bethelis XXXV, 1, 3, 7. Ut adeò mirum non sit, quod Moses idem jam ante latam legem fecerit, Exod. XVII, 15. Deusque adeò quando rationem erigendi altaris ei præscribit, de eo, ut re notâ loquatur XX, 24. seqq. Ex quâ materiâ id parari solitum, disertè non traditur, nec ex ipsâ voce id colligi potest, quoniam vox מִכָּח vi originis מִכָּח mactavit, immolavit, cum præformante litterâ servili,

vili , generatim locum denotat in quo animal *maclatur* aut *immolatur*. Neque improbabile est, rudiori & simpliciore ætate homines forrè terreo usus esse, interim tamen phrasis מוֹבַח בְּנֶה *struere altare*, quæ locis adductis plerumque occurrit, videtur non improbabile reddere, ea jam tum quoque, ex lapidibus sæpe majori operâ fabricata fuisse: Præcipuè, cum Deus ipse videatur, hac ratione adornationem altaris lapidei, à præparatione altaris terrei, quod מוֹבַח עֲשֵׂה *facere altare* dicitur, distinguere. Exod. XX, 24, 25. -- מוֹבַח אֲדָמָה תַעֲשֶׂה לִּי *Altare terrenum facies mihi* וְאִם מוֹבַח אֲבָנִים תַעֲשֶׂה לִּי לֹא תִבְנֶנּוּ אֹתוֹן *Et si altare lapidum mihi facere velis, non ædificabis (strues) illos politos.* Quod clarius explicatur, Deut. XXVII, 5. 6.

וּבְנִית שֵׁם מוֹבַח לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ מוֹבַח אֲבָנִים לֹא תִבְנֶנּוּ *et non ædificabis (strues) illic altare Jehovæ Deo tuo: altare lapideum: non agitabis super illo ferrum. Lapidem integros* (Ex lapidibus integris) אֲבָנִים אֲבָנִים *ædificabis altare Jehovæ Dei tui.* conf. Jos. VIII, 31.

Locorum quoque oblationis sacrificiorum obscurior eâ ætate est notitia. *Montes & colles* ad id electos sæpe esse; vero non est absimile. Apud gentes sanè in illis sacrificatum esse, plus semel legimus. v. Num. XXII, 4 & XXIII, 1. seqq. & Deus, dum Israëlitis interdicit mores gentium hac in re imitari, imò excelsa destruere jubet, de hoc more, ut inter eas passim usitato loquitur v. Deut. XXXIII, 29. Quin & Judæi passim inculcant ante exstructum tabernaculum in excelsis immolare licitum fecisse, ut in *Zevachim* cap. XIV, m. 4. עַד שֶׁלֹא הָיוּ הָעֵלִי *Quamdiu tabernaculum erectum non esset, excelsa erant licita.* Et sanè cum locus nihil in se ad cultum Deo gratum conferat, quin & Deus nonnunquam sequentibus adhuc temporibus in certis *περιστάσεις* id permiserit, imò jusserit v. 1 Sam. VII, 7, 9. IX, 12. X, 8. XI, 15. Jud. VI, 26. 1 Sam. XVI, 2. &

& 1 Chron. XXII, 18. confer. Zevachim loco adducto m. 5. & 7. plus quam probabile videtur, Deum hanc rem libertati fidelium reliquisse, hosque pro lubitu quocunque opportuno in loco, siye in monte aut colle, planitie aut valle rem sacram fecisse. Nullius enim peculiaris loci ad id determinati ulla mentio occurrit. Nam quod Abrahamus ad montem Moriah eum in finem Deo ipso iubente profectus est, Gen. XXII, peculiarem hanc rationem habuisse videtur, quod Deus jam tum in antecessum ostendere voluerit, hunc collem aliquando inter Israëlitas solemni cultui in templo dicandum esse. Ceterum licet nullatum temporis stata loca fuerint, id tamen non prætermittendum est, illa, ubi semel altaria erecta, sæpe in posterum quoque sacrificiis inservisse, quin & alia cultus publici exercitia ibidem observata fuisse. Ita diserte legitur, Gen. XIII, 3, 4. *Et perrexit (Abrahamus) in itineribus suis, ab austro usque ad Bethel, ad locum, ubi antea erat tentorium ejus inter Bethel, & Ai, ad locum altaris, quem in initio illic fecit, & prædicavit illic Abrahamus nomen Jehovæ* coll. XII, 8. Conf. XXVI, 25. & XLVI, 1. Atque hoc sensu quoque Jacobus vovebat in itinere Mesopotamiam versus, ib. XXVIII, 29. *Si Deus mecum erit - - - Jehova mihi in Deum erit. Et hic lapis, quem posui columnam, erit domus Dei.* Quod dein exsecutus est, cum eodem profectus cum universa domo suâ, illic altare erexit, unde & locum BETHEL quasi *domum Dei* dicas, appellavit, XXXV, 1. 3. 7. 15. 16. Neque enim vox hæc propriè ædem sacram aut templum, denotare potest, cum nullo indicio constet, ante tempora Moysis ullam talem ædem, aut templum fuisse, nec ex voce hæc id elici potest, cum ea nihil aliud ex certo vocis בית המזבח usu denotet, quàm locum ubi Deus se singulari ratione manifestaverat, & colebatur, quemadmodum & hunc locum ex hoc Jacobi factò, diu post adhuc in honore, sæpiusque rebus ita ferentibus, ad cultum sacrum publicum adhibiturum, & serioribus tandem temporibus in templum idolola-

Idolatricum conversum fuisse in *Dissertat. Theolog. Philolog. Dissert. III.* monuimus.

§. VI.

Sacrificia proximè meritò excipiunt *feræ* atque *libamina*. Horum priora sacrificiis vel *coæva*, vel non multum posteriora fuisse, ex exemplo Cainis patet, qui cum Abel sacrificium offerret, ipse *מנחה* *מנחה* *מנחה* *feræ* ex proventu *terre* adduxisse dicitur. Gen. IV. 3. 4. Vox *מנחה* *Mincha*, quam nonnulli minus rectè derivant à *נחה* *Nacha* duxit, ut *נ* initiale sit servile, cum potius descendat à Rad. deperdità *מנח* *Manach*, donavit, quæ apud Arabes in hunc diem superest *منح* ut vel ex solo numero multitudinis patet, qui si prior littera servilis esset, formari deberet *מנחות* *minchot*, ut à *מצוה* *mitzva*, præceptum, sit *מצות* *mitzvot*, cum contra pluralis sit *מנחות* *Menachot*, quemadmodum eam formant nomina hujus formæ, quorum prima est radicalis, ut *שפחה* *Schifcha*, ancilla, *שפחות* *Schefachot*, *דמעה* *dim'alacryma* *דמעות* *Dema'ot*, propriè denotat domum, unde & Jes. LXVI. 20. à *Græcis*, & *Paulo* Heb. V. 1. & VIII. 3. 4. redditur *δῶρον*. Usurpatur autem de oblationibus incruentis, inprimis frugum distinctè ab oblationibus cruentis, quo sensu & disertè loco adducto occurrit. Cujus verò generis hæ fruges fuerint, & an crudæ an elaboratæ sint adductæ, tum quoque quâ ratione oblatae sint, non constat. Illud autem non temere prætereundum est, quod præter hoc exemplum, nullius alterius ferri, ab aliquo ante legem *Mosis* oblati, certum vestigium exstet. Ita quoque *LIBAMINIS* *vini* aut *aquæ*, aliqua, sed non satis clara, mentio invenitur. Quod enim Pontificii panem & vinum in historiâ *Melchisedeci*, Gen. XIV. 18. de oblatione Deo factâ accipiunt, invirâ *Minervâ* eo torquetur, cum nullum ejus rei indicium exstet, imò *Melchisedecus* ne quidem ea obtulisse, sed foras extrulisse dicatur, ad *Abrahamum* nempe redeuntum ex præ-

prælio cum suis reficiendum, quod post JOSEPHUM rectè monuerunt TERTULLIANUS & EUSEBIUS, ut jam observavit S. R. Patrick ad h. l. Generatim tamen aliquod *libaminis* vestigium deprehendimus in historiâ Jacobi Gen. cap. XXXV. ubi com. 14. dicitur, postquam cippum erexerat וַיִּסַּךְ עָלָיו נֶכֶךְ & *libavit super illo libamen.* Ceterum quale illud fuerit, non constat, unde & ABENESRA hac de re dubius ait: מַיִם אוֹ יַיִן *aquam aut vinum*, quoniam ex utraque materiâ libamina quondam oblata Judæi sciunt. Quod autem addit, וְהַטַּעַם שֶׁרָחַץ אֹתָהּ & *ratio est, quod abluit eum*, & dein illi infudit oleum, id minùs conveniens existimem, quoniam nunquam locutio נֶכֶךְ נֶכֶךְ de simplici ablutione, sed semper potius de oblatione libaminis in sacris adhiberi solet v. 2. Reg. XVI. 13. Jer. VII. 14. XIX. 13. XXXII. 29. Unde propiùs scopum feriisse putem Patri- cium & Polum, scribentes, *eum obtulisse libamen ex vino, ut colligi queat ex Exod. XXIX. 40. & Num. XXVII. 14. hâcque eum fecisse, ut cippum hunc Deo solemniter consecraret.*

§. VII.

Succedant his vota, quibus pii se ad certa officia Deo obligabant. Horum luculentum exemplum iterum habemus in Jacobo, in viâ Mesopotamiam versùs, exclamante Gen. XXVIII. 20. *Si Deus mecum erit, & me custodiet in viâ hac quam ego ambulo, & dabit mihi panem ad comedendum & vestimenta ad induendum, & revertar in pace ad domum patris mei, Jecova erit mihi in Deum. Et lapis hic, quem posui columnam, erit domus Dei, י. ה. ה.* Votum hoc vulgo appellari solet Evangelicum, nec immeritò, quia ple- raque eo comprehensâ ad cultum rationalem spectant. Interim tamen aliquid admixtum habet, ex libero beneplacitò profluens, ut quod ille inprimis locus in locum solemnioris cultûs destinandus, quemadmodum & id quod decimam inprimis bonorum partem Deo consecraret, licet hæc res tamen naturali æquitate, ut Sect. II. videbimus, niteretur.

Nihil

Nihil hîc figillatim de voto Naziræatûs addo, *cujus vestigia nonnulli sibi jam in Josepho deprehendere visi sunt, quando is Gen. XLIX. 26. & Deut. XXXIII. 16. appellatur נזיר Naziræus (ut ipsi quidem reddunt) fratrum suorum, vel inter fratres suos. Verùm cum in totâ ejus historiâ nihil occurrat cum Naziræatûs voto conveniens, ignoscent, qui ita sentiunt, quòd illis calculum adjicere nequeamus. Cerrè ex nuda hac appellatione id minimè satis colligi potest, cum verbum נזיר cum derivatis significationem separandi habeat, unde R. S. J. ad Hof. IX. 10. scribit: נזירה מן נזירה בנר מקום אלה הפרשה* *omnibus in locis non habet, nisi significationem separandi. Uti autem separatio diverso fine & modo fieri potest, ita & diversa appellationis hujus potest esse ratio. Sive separatus à fratribus dicatur, quia ab illis, est separatus cum venderetur, ut vult R. S. J. five hoc titulo, ut reliquorum numero & ordine exemptus, selectus & princeps insigniatur, ut potissimum placet Viro Celeb. mihiq. amicissimo H. VENEMA, in Dissert. Select. ad Sacr. Scriptur. Tom. I. Part. I. p. 584. five adhuc aliam ob causam, quod hic loci non inquiremus, cum nobis satis sit monere, solam hanc adpellationem minimè sufficere ad voti Naziræatûs usum ante Mosis legem asserendum.*

§. VIII.

Nos igitur potius hujus loci, occasione observamus, quòd & DECIMAS Deo dare, jam ante Legem in usu fuerit. Hoc enim porrò disertè idem votum complectitur *וְכָר אֲשֶׁר תִּתֵּן לִי עֶשֶׂר אֲשֶׁר לָךְ & quicquid dabis mihi, decimando decimabo tibi.* Duplex hic moveri potest quæstio: Primò quidem quomodo hæc persolutio decimarum intelligenda, an rerum ipsarum, an verò reddituum quoque ex illis porrò percipiendorum? Deinde quid sibi hæc decimatio Domino facienda velit, & in quo propriè constiterit? Ad prius quod attinet, cum Jacobus voveret se id facturum;

rum, ubi saluus in domum Patris redierit, non dubitarem, cum hoc ipso statim reducem, ex omnibus bonis, à Deo sibi concessis, decimam partem separavisse. Unde & ABEN ESRA loco laudato existimat eum *Bethelis votum solvisse & decima, de bonis suis dedisse*, quod vero quoque tantò similis est, quò magis ipse Deus eum voti sui plus semel admonuit, & ipsum eò (sine dubio ad ejus solutionem) proficisci iussit. v. Gen. XXXI. 13. & XXXV. 1. Cum autem loquatur, de omni quod Deus sibi daturus esset, & quicquid deinde quoque in Canaane acquireret, Dei quoque munus esset, vix ambigerem, eum hoc pietatis exercitium & in posterum continuasse, & decimam redituum partem annuatim eidem fini impendisse. Idque tantò magis, quò magis talia pietatis officia, non ad unum tempus debent esse restricta, & ipse hoc cum aliis, perpetuò sine dubio duraturis, conjunxit, ut quòd Jehova sibi *futurus in Deum, & lapis ille in locum publici conventus & cultus*, quamdiu ipse nempe in hujus loci vicinià degeret. Ad alterum quòd spectat, sine dubio decimatio hæc Deo facienda, in eo sita fuit, ut decimam illam partem cultui & gloriæ Dei, & secundum ejus voluntatem piè impenderet. Quod facile patet fieri potuisse, partim Deum sacrificiis piè colendo, partim sumtus ad promovendum cultum publicum, quocunque etiam modo id fieri posset, suggerendo, partim erga pauperiores officia charitatis observando, & jura hospitalitatis, pro illorum temporum ratione, exercendo, conf. Gen. XVIII. 2. seqq. Heb. XIII. 2. ut & Job. XXXI. 32. Breviter præcipua, his verbis iterum ABENESRA complectitur, ונתן מעשר מהונו לכבוד השם למי שהיה ברור לקחתו & *dedit decimas de opibus suis ad honorem Dei, illi, qui eà ætate dignus erat, ut eas reciperet.* Saltem id longè majori veritatis specie asseritur, quam quòd SELDEN. & Episcopus MONTAGUE, monente PATRICIO ad h. l. volunt decimas has *Isaaco* ut sacerdoti solutas esse. Neque enim, ut supponunt, constat *Isaacum* potiori jure sacerdo-

rio

nō gavifum esse, quā *Abrahamum & Jacobum*, neque ullum hujus rei indicium ullibi in sacris reperitur, neque ratio dari potest, cur, si id verè factum, historicus sacer, nullibi vel verbulo ejus meminerit. Conf. & PATRIC. ad h. 1. & quæ nos supra §. V. monuimus. Non autem decimas tantum Deo illā ætate dari solitas, sed & ipsis hominibus ex exemplo Abrahami patet, qui *Melchisedeco* decimas de omni prædā quam reportaverat, persolvit. Gen. XIV. 20. coll. Hebr. VII. 2. 4. 6.

§. IX.

Decimis addimus *primogenita*, de quibus res non minus manifesta est. Quæ enim Abel obtulit sacrificia, discretè dicuntur fuisse *מבכורות צאנו* *de primogenitis gregis ejus*. Gen. IV. 4. Utrum autem, ut de animalibus primogenita, ita de frugibus quoque *primitiva* aut *primitie* oblatae fiat, non constat. Nihil enim amplius illic dicitur, quā quod *Cain*, ut agricola *מנחה מפרי האדמה* *fertum de fructibus agri* obtulerit. Imò cū id præmittatur, & statim subjungatur, & Abel obtulit quoque *de primogenitis gregis sui*, inde potius colligendum videtur, oblationem Cainis eandem relationem ad alias fruges, quā illam Abelis ad alias pecudes non habuisse. Saltem ita rationes subducit ABENESRA, scribens: *ובעבור שכתוב מבכורות צאנו יש סמך כי לה הביא קין מן הבכורים* & quia scriptum est (de sacrificio Abelis) *de primogenitis gregis sui*, probabiliter inde colligitur, quod Cain non obtulerit *de primitiis*. Unde & nonnullos hac in re rationem quæsis-
visse, cur oblatio hæc *Cainis*, Deo minus placuerit illā *Abelis*, infra videbimus.

§. X.

Ad ritus sacros referri quoque inprimis merentur *Lustrationes*. Hæ sub Lege erant varii generis, ut *consecratio*,
C 3

ria, expiatoria & purifica, fiebantque aqua, sanguine, & oleo, ut in *Antiqq. Judd.* P. I. Cap. XVIII. monuimus. Harum quoque jam ante Legem clarissima vestigia deprehendimus. Huc pertinent inprimis *Βαπτισμὸς* ablutiones tam ipsius corporis quam vestimentorum. Talem lustrationem exigebat Jacobus a domo sua, & omnibus qui cum ipso erant Genes. XXXV, 2. dicens *הסירו את-אלהי הנכר אשר כתוככם והטהרו והחליפו שמלתיכם*: *Removete à vobis Deos peregrinos & mundate Vos & mutate (innovate) vestimenta vestra.* ABENESRA id quidem cum nonnullis aliis de ablutione vestimentorum tantum explicat. Verum uti illa non excludenda penitus, & forsitan sub innovatione vestium intelligitur, ita ipsa locutio sine dubio plus dicit, & totius corporis ablutionem involvit. Inprimis cum receptus Judæorum Canon sit, quod ubicunque in sacris mentio fiat ablutionis carnis aut vestimentorum ab immunditie, semper ablutio totius corporis in receptaculo aliquo intelligatur, ut pluribus docet SELDEN. *de Synedr.* Lib. I. Cap. 3. Add. MAIMON. in *Hilch. Mikvaoth.* Cap. I. §. 2. Uti autem Jacobus hac de re non ut novā loquitur, neque ullam ejus rationem aut modum præscribit, sed potius eam, ut jam notam, nudè & simpliciter exigat, ita non immeritò PATRICIUS & POLUS ad h. l. scribunt, *se non dubitare, quin hæ res sacræ consuetudines fuerint, à piis eorum majoribus, inde ab initio ex quo Deo sacrificia oblata sunt, observatæ.* Conf. & eruditam Celeb. Rhenferdi *Orationem de ANTIQUIT. BAPTISMI.* Qui insuper non contemnendis rationibus evincere satagit, Protoplastos jam post auditum proteuangelium, eodem ritu, postquam sacrificia, unde pelles ad eorum vestimenta desumptæ, oblata erant, eadem semet ratione mundasse. Quin & idem Vir eruditus non minori probabilitate hinc non solum baptismum Profelytorum, sed & solemnem illam lustrationem Israëlitarum ante legem latam ad montem Sinai, Exod. XIX, 10, 14. deducit. Similem mundationem non solum ab aliis sed & in aliis *πενήσεις* quoque peractam fuisse, non improbable est:

est: imprimis si & certa quædam alia immunditiei genera
 tum temporis jam pro talibus habita fuerint. Hac de re autem
 vix dubitare nos sinit historia *Rachelis* Gen. XXXI, 34, 35.
 Cum enim illa Patri Labani suos Teraphim suffurata esset,
 hicque eos summo studio quærens, in reliquis tentoriis
 omnia peruestigasset, Rahel illos sibi supposuit, cumque
 is eadem intentione, ejus quoque tentorium subiisset, ipsa
 semet excusabat, quod *ob consuetum mulierum morbum co-*
ram ipso surgere non possit; hincque is frustra discedere
 cogebatur. Nulla autem sufficiens ratio dari potest, cur sal-
 tem ipse subiratus, non ad eam quoque accessisset propius
 eamque & quibus insidebat, perscrutatus esset, nisi quod
 jam tum, ut dein sub Lege, mulier hoc incommodo labo-
 rans, non solum ipsa immunda esset, sed & omnia quæ
 tangebatur, aut ab illa tangebantur, inquinare censeretur
 conf. Lev. XV, 19. seqq. atque adeo vel ipse ejus contactu
 se polluumdum crederet, vel (ut alii volunt) præsup-
 poneret, non ausuram in hoc statu illos sibi supponere, ne
 inquinarentur: quod cum priori non pugnat. Unde vix
 dubitari potest, uti tales mulieres semet sub lege, lustrali-
 bus undis abluere debebant, ita & si idem morbus jam olim
 pro inquinante immunditie habitus sit, aliquam etiam lustra-
 tione ad eas postliminò mundandas opus fuisse. Et quis
 cum ratione ambigere potest, simile quid (quacunque etiam
 ratione id se habuerit) in mundatione illorum, qui homi-
 cidio aut aliis sceleribus inquinati erant, aut innocentie
 restitutione obtinuisse? qui ad verba Jobi propius atten-
 derit cap. IX, 30. *Si etiam me abluero aquis nivcalibus, &*
mundavero manus meas sinegmate, aut, ut *Celeb. SCHULTEN-*
SIUS mavult, *in ipsa puritate*. Ad quem locum idem ait *Na-*
tissimus ritus, lavandarum manuum in testificatione publicâ in-
nocentie. Et eruditi *Commentat. ANGLI*: *Allusio hæc est ad*
ritum priorum temporum, cum homines occulti facinoris
suspecti aut accusati, manus suas, in signum innocentie ablu-
ere solebant. v. Deut. XXI, 6, 7. Matth. XXVII, 24. Cum
 autem hodiè, ob rationes evidentissimas, vix quisquam
 am-

amplius dubitet, Jobum ante Moſen, Iſraëlitis in Ægypto morantibus, vixiſſe, ſatis tutò hinc colligitur, eandem ceremoniam quoque ante Legis tempora jam obtinuiſſe. Sub Lege ad luſtrationes, inprimis conſecratorias oleum adhiberi ſolebat, vid. *plur. Reverend. JACOBSENII*, Collegæ noſtri nunc honoratiſſimi Diſſertatio, ſub noſtro quondam præſidio habita, de *Adſperſ. Hebr.* Cap. II. §. 2. & Cap. IV. §. 27. ſeqq. & huius rei quædam primordia cernere licet in factò Jacobi, plus ſemel jam tactò. Hic enim non ſolùm in viâ Meſopotamiam verſus, in lapidem illum quem in Bethel crexerat, votum ſimul nuncupans, quòd hic lapis futurus in domum Dei, *oleum effudit* Gen. XXVIII, 19. & 22. ſed & cùm redux in Patriam, votum hoc implere vellet, denudò lapidem erigens, effuſo ſuper illo libamine, eundem denudò *oleo perfudit*, locòque iterum ſolemne nomen בית-אל *domus Dei* impoſuit. ib. XXXV, 14, 15. Luſtrationum expiatoriarum ſanguine factarum in hitoriâ populi, in Ægypto adhuc commorantis, veſtigia quoque deprehendimus. Ipſo enim Deo jubente populus debebat ſcinculo hyſſopi ſuperliminaria domuum ſanguine agni Paſchalis illinere, quo angelus percuffor, in ædibus, hoc ſanguine imbutis, primogenitos non percuteret. Exod. XII, 7. & 22. coll. Hebr. XI, 9. Deinde quoque ante inſtitutum univerſum Legis ceremonialis choragium in ſolemni fœderis inter Deum & Iſraëlem ratificatione, Moſes altare & librum Legis & univerſum populum *ſanguine & aquâ* conſperſit. Exod. XXIV. coll. Heb. IX, 19, 20. Sed cùm hæc tamen & ætate Moſis acta ſint, & ad externam illam œconomiam Legis quoque pertineant, illis hîc loci non immoramur.

§. XI.

Contra autem potiùs obſervamus, quòd cùm publicus cultus à pluribus ſimul peragi nequeat, niſi fixo quodam tempore ad id convenient, hinc ultrò nova oriatur quæſtio, num & ante Legem certa quædam & feſtiva tempora, huic rei

rei constituta fuerint? Quæ generatim quidem haud difficulter admodum solvitur. Uti enim homines quotidiano labore occupati, non adeò meditationibus & aliis exercitiis sacris incumbere & incrementum in cognitione veritatis & studio pietatis quærere possunt, nisi certum quoddam tempus huic rei sigillatim impendant, ita inprimis id à pluribus simul, absque eo si sit, fieri nequit, cumque vix cogitari queat, quin Adamus jam studuerit, doctrinam gratiæ inter liberos & posteros, quam commodissimè fieri posset, propagare, probabile est, quòd *jam inde ab initio publici conventus fuerint, quin & familiæ Cainis atque Abelis, dum bi sacrificia offerrent, se ad cultum conjunxerint*, ut monet S. R. PATRICK ad Gen. IV. 26. Inprimis verò idem adhuc magis necessarium fuit, ex quo ætate Enosi, filii Sethi, solemnitus exercitium publici cultus coeptum est. Ita enim rectissimè verba Gen. loc. add.

אֵין הוֹחַר לְקִרְיָה בְּשֵׁם יְהוָה

tum initium sumfit (coeptum est) & invocare, aut prædicare in nomine Dei, accipi existimo, quia non solum explicatio quorundam Judæorum, quos nonnulli Christianorum sequuntur, de coepta tum profanatione nominis Dei, violenta admodum est, nec cum phrasi hebræâ conciliari potest, sed & altera, quæ summo BOCHARTO aliisque placet, quòd tum coeptum sit pios nomine Dei appellare, scil. filios Dei, non satis genio phraseos responderet, quia nulla subiecta in hebræo indicantur, de quibus id adfirmeretur, & minimum tum dici debuisset, אֵין הוֹחַר לְהַקְרִיא

vel אֵין הוֹחַר לְקִרְיָה בְּשֵׁם יְהוָה tunc captum est ut ipsi appellarentur, vel appellare eos nomine Jehovæ, quamvis ramen & ne sic quidem in antecedentibus nomen esset, quorsum hoc pronomen referatur. At cum phrasis קִרְיָה בְּשֵׁם sapius de solemnibus invocatione aut prædicatione *Nominis Dei in sacris usurpetur, ut Psalm. CXVI. 4. & 14. omnia sponte fluunt, si tum temporis, aliquid contigerit, quo cultus Numinis illustrior magisque conspicuus redditus sit. conf. Summus COCCEJUS ad h. l. & BUDD. Hist. Eccles.*

D

T. I.

T. I. p. 160 Atque tum nihil obstat, quod sine dubio jam antea, aliquod publici cultus exercitium locum habuerit. Quæ cum ita se habeant, tantò magis manifestum est, certa quoque tempora, huic rei destinata fuisse debere. Quænam autem tempora hîc in censum potissimum veniant, propius paulò inquirendum est. Ubi ultrò manu quasi ducimur ad quæstionem de Sabbato, utrum nempe illud inde à primis mundi incunabulis, & absoluto creationis opere, jam locum habuerit, an verò demum in deserto institutum sit. Quæ quæstio majori certè animorum contentione agitata est, gravioraque dissidia peperit, quàm res merebatur, nec difficulter sententiæ conciliari possent, si ab omni parte, eâ quâ, par est, animi moderatione ageretur, & illa inprimis quæ clara atque indubia sunt agnoscerentur, in obscurioribus & dubiis utraque pars alteram toleraret, & inprimis nullis consequentiis, quæ non agnoscuntur, altera alteram gravaret. Sic utique indubium est, otium seu abstinentiam ab opere, & quidem certo hebdomadis die, ad essentiam cultûs rationalis non facere, neque adeò in se Deo placere posse, sed tantùm quando officii cultûs rationalis rectiùs exercendis inservit, aut ob peculiare rationes certo tempore à Deo exigitur. Deinde & id non minus liquet, posterius tantùm locum habuisse in Sabbato, summo quondam rigore Judæis observando, atque de eo tantùm litteram quarti præcepti agere. Hoc enim demum in monte Sinai, ministerio Moïsi, populo huic, & qui in eo vivebant, præscriptum, & quidem post educationem ex Ægypto, & ad illam oeconomiam & generationes Israëlitis restrictum est, neque ante illa tempora ullum ejus, sive instituti, sive celebrati, vestigium occurrit, neque ulterius quàm stante hac oeconomia & Judæorum republicâ obligavit, v. Exod. XX. 8. 9. seqq. XXXI. 16. 17. Neh. IX. 13. 14. Ezech. XX. 10. 12. Col. II. 16. 17. Aliud autem est, an idem dies, ut septimus uniuscujusque hebdomadis, jam antea, inde ab initio distinctè cognitus, & exercitia cultûs sacri eo inprimis quoque observari solita fuerint? Id sanè, si candidè quod res est loqui

loqui velimus, neque improbable neque inconceniens videtur, idque i. quia brevior illa periodus septem dierum, quæ hebdomadis aut septimanæ nomine, hebr. שבע ab ipso hoc dierum numero dicitur, & aliis majoribus periodis numerandis in multis inservit, quantum constat, inde à remotissimis temporibus locum habuit: *Ab omnibus orientis, verba sunt, Illustris SCALIGERI, ab ultimâ antiquitate usitatum est, ut per septimanas dierum sua facerent computa, & PHILO Judeus Lib. de Opificio Mundi, hunc Cyclum appellat πάντημα καὶ τοῦ κόσμου γένεσιν* omnibus gentibus receptum & mundo coævum, ut jam observavit WITSIUS *Ægypt. Lib. III. Cap. IX. conf. eundem Lib. I. c. VI. §. 7.* Atque hujus quoque rei satis clara in sacris vestigia occurrunt v. Gen. XXIX. 27. 28. conf. VII. 4. 10. & VIII. 10. 12. At concipi non potest, quomodo hic cyclus observari potuerit, nisi peculiare quid fuerit, quod septimum diem à sequente primo distingueret, ut adeò ille elapsam hebdomadem finiret & sequens novam inciperet. Non enim sufficeret, dies successivè tantùm numerare & septimo numerum claudere, nam præterquam, quòd nulla ratio commoda ostendi queat, cur primi mortales id fecissent, aut quando & quâ occasione id primum cœperint, vix concipi posset, quo pacto, præcipuè rudiori illo mundi ævo, tam exactè, per nudam numerationem dierum, septimanæ successivè & quidem ab omnibus supputatæ fuissent, ut nunquam id turbaretur, cùm contra si tale quid admittatur, res manifesta sit, neque in eâ unquam errari potuerit. Pone ex. gr. plures homines, à commercio aliorum exclusos, ad tempus navi vehi, & nullam septimanæ diem præ reliquis distinctè transfigere, quàm faciliè talibus evenire posset, ut labore aliisve curis, aut etiam attentionis & sollicitæ annotationis defectu, mox & numeri dierum & imprimis distinctionis hebdomadam penitus obliviscerentur? at pone contra eosdem, sive, ut quondam Judæi ultimum, sive ut nunc Christiani faciunt, primum aliquâ ratione, præ aliis sacrum habere, certisque cultus exercitiis transfigere, fieri non poterit, quin tam paucorum

corum dierum cyclus semper fixus certusque maneat. Atque uti ex talibus & similibus rationibus rectè concedit *Celeberrimus Acutissimusque WYTTENBACHIUS* in *Tentam. Theolog. Dogmat.* §. 1365. Sch. 2. *Forsan dissidentes facilius concordaturos, ac distinctius se explicaturos, ut non omnibus ante Legem piis ex omni numero septenario, nullum unquam diem, præ reliquis aliquo cultus genere, observatum ac distinctum vellent, ita eadem rationes mihi quidem videntur inde à creatione non solum valere, sed & ad nullum alium diem nos propius quàm ultimum hebdomadis ducere, quia, ut visum, necessario in ultimo aut primo die aliquid singulare locum habere debuit, quo hi duo ad diversam hebdomadem determinandam, distinguerentur, at in primo nihil tale à mundo condito usque ad æram Christianam inventum est, de septimo autem saltem ad longum tempus ante eam, id indubiò constat. Secus qui senserit, per eum lubens erudiri cuperem, quidnam ab initio, & quâ ratione, quicquid illud sit, certam hebdomadam distinctionem fecisse existimet.*

Accedit 2 quod & hoc supposito, quæ Moses de primo creationis Sabbato narrat, huic sententiæ maximè favéant. *Gen. II, 2. seqq. Et absolvit Deus septimo die opus suum quod fecit, & quievit die septimo ab omni opere suo quod fecit.*

ויברך אלהים את-יום השביעי ויקרש אתו
כי בו שבת מכל מלאכתו אשר-ברא אלהים לעשות:

Et benedixit Deus diei septimo, & sanctificavit illum. Nam eo quievit ab omni opere suo quod creavit Deus, ut faceret. Nonnulli quidem hæc verba hic loci à Mose per *προφηψιν* allata esse censent, quia cum hæc scriberet, sanctificatio Sabbati Israëlitiæ jam facta esset, hujusque sanctificationis ratio à finito creationis opere petita, illi non incommodam occasionem suppeditaret, ejus rei hic mentionem injiciendi. Neque in hac sententiâ quicquam absurdi est, neque tales *προφηψεις* in narrationibus historicis in Sacris litteris, & ipsis Scriptis Mosaicis, planè inusitatae sunt, v. *Exod. XVI, 35.* &

& conf. Glaff. Lib. IV. T. II. Obs. 28. ut adèò hæc explicatio immeritò à nonnullis acriùs perstringatur. Interim tamen negari quoque non potest, esse hanc *προληψιν* ex figuris grammaticis, ad quas absque necessitate quadam non est confugiendum, tum quoque non facilè fortè exemplum ostendi posse, ubi in simplici narratione historica aliquid insertum sit, ultra bis mille annos demum seriùs gestum, neque ullum indicium in ipsa narratione historica exstare, unde colligas, tanto temporis intervallo post, id demum actum esse, quin imò ipsam benedictionem & sanctificationem hujus diei cum quiete Dei, quæ in initio cum absoluto creationis opere contigit, in eodem filo narrationis conjungi, nec si innuere Moses voluisset, hæc quoque tempore verè tum conjuncta fuisse, aliis verbis, quàm quibus nunc usus est, uti potuisse. Quare & ipse *Summus COCCÆJUS* in Comment. ad hunc locum *προληψιν* planè rejicit. Atque hanc ob causam verba simplissimè sumta innuunt, Deum jam tum *diei huic septimo*, quo quievit seu cessavit à novis operibus producendis, *benedixisse, eumque sanctificasse*. Quo quid innuatur, luculenter satis ipse modo laudatus *Summus Scripturæ Interpres* exsequitur, scribens in Cur. prior. *Potest intelligi, 1. quòd cessando sanctificaverit, & benedixerit, sive gloriosorem fecerit cæteris diebus, in quibus operatus aliquid fuerat. Cæterorum enim gloria est opus aliquod partiale: hujus gloria est Deus, in toto opere manifestatus & laudatus. Et cæteris diebus quæsitum fuit, quod hoc die acquisitum. 2. Quòd diem hunc insumserit homini informando & edocendo. Sine dubio enim non intermisit hominem à se creatum statim de salute suâ & officio edocere, quod factum esse, ex historiâ liquet. 3. QUOD EXEMPLUM ET MONUMENTUM HOMINI RELIQUERIT SUO FACTO, EX OMNI LABORE SUO AD QUIETEM IN DEO ADSPIRANDI, ET CERTUM TEMPUS AD SEPONENDUM LABOREM SUUM, ET SE IN COMMUNIONE MULTORUM IN DEO OBLECTANDUM, SUMENDI. 4. Quod animo destinavit, de septimo quoque die, aliquando præcipere, & illo præcepto homines de abnegatione sui, de amore Dei, de*

pace conscientiae in Christo, de charitate, de vitâ eternâ aliisque mysteriis admonere. Quod si igitur Deus ipse exemplum & monumentum homini reliquerit, CERTUM TEMPOS ad seponendum laborem suum, & se in communione multorum in Deo oblectandum, sumendi: quid propius, quid convenientius erat? quam ad id, ipsum illum inprimis diem sumere, quo Deus non solum hoc exemplum dederat, sed & homo in memoriam sibi absolutum creationis opus revocando, de suâ aliarumque rerum omnium à Deo dependentiâ, & fine, ad quem omnia destinata essent, efficacissimè poterat convinci. Quòd si verum sit, quod Judæi plerumque tradunt, Sabbato, hominem quoque lapsum, à Deo iterum in gratiam receptum esse, ut ex eorum testimoniis apud CL. MEIER. *de festis Hebræor.* Cap. IX. §. XXIV. videre est, quis dies inprimis eum post lapsum ad cultum Dei magis excitare potuisset, quam is, quo gratiae postliminiò spes eidem facta esset?

3. Denique & eodem egregiè quadrat, quòd ante institutum in monte Sinai Sabbatum legale, Moses, jam ejus, ut dici antea cuique Israëlitarum noti, mentionem injiciat, Exod. XVI, 23. *Et dixit illis, hoc est, quod locutus est Dominus שבתן שבת-קרא ליהוה מחר* Sabbatum sanctæ quietis Domini cras est, quod coquere vultis coquite, eet. & com. 25. *Et dixit Moses, edite id hodiè, quoniam hodiè est Sabbatum Jehovæ, hodiè non invenietis illud (manna) in agro. Sex diebus colligetis illud, at septimo die, Sabbato, non erit illic.* Certè non possunt hæc verba pro primâ institutione Sabbati sumi, quia nil planè illis ostenditur, quòd in celebratione Sabbati observandum, sed tantum monetur, illo die, ut jam notò, non colligendum neque inveniendum esse manna, contra solemnis institutio Sabbati Legalis & Mosaici, demum facta est dein in monte Sinai cap. XX. Neque magni momenti sunt, quæ pro contrariâ sententiâ adferuntur. Ut quòd in statu integritatis commodum habere locum non potuerit, quoniam ibi omnes dies gloriæ Dei erant impendendi, nec sanctificatio,

ratio, cujus Sabbatum signum erat, Ezech. XX, 12. tum adhuc locum habuerit, quia uti posterior locus clarè de Sabbato Iſraëlitis dato agit, ita homini in ſtatu integritatis etiam hortus labore, licet absque moleſtia, colendus erat, atque adeò & quoddam tempus ſepoſito labore, ut modo *Summi COCCENI* verbis audivimus, ad oblectandum ſe in communione multorum in Deo, impendi potuiſſet. Nedicam Deo, cui nota ſunt *απ ἀιώνος πάντα τὰ ἔργα αὐτοῦ*, etiam ignotum minimè fuiſſe, ſtatum integritatis non admodum longæ durationis futurum. Non majoris momenti eſt, quòd nullibi celebrati, ante Legem Moſis, huius diei, veſtigium inveniat, neque enim id adnotare magno opere intererat, ſi & ipſa conſuetudine ſatis notum eſſet, & nihil hic dies aliud peculiare haberet, quàm quòd illo imprimis ſolemniori Dei cultui vacarent, ingensque adeò inter illum & Sabbatum Moſaicum diſcrimen eſſet, ut in ſequentibus videbimus, & aliorum temporum cultus publici mentio nulla occurrat, licet ea verè fuiſſe, res ipſa flagitet, & omnes paſſim Scriptores agnoſcant. Quòd ſi autem meritò locus Exod. XVI, 23, 25. ut viſum, eò referatur, nescio an clarior in Scriptis Novi foederis, pro die primo Chriſtianorum ſacris deſtinato (de quo tamen cum ratione dubitari nequit) invenitur, quàm hic, pro ſeptimo, ante latam Legem eſt. Fruſtra quoque ad Judæos, Sabbati obſervationem ante Legem Moſis inſciantes, provocatur. Id enim non niſi, de Sabbato genti ſuæ per Legem Moſis imperato intelligunt, nam ceteroquin iidem ſimul inculcant, ipſi *Adamo* diem illum jam obſervatum fuiſſe, imò (licet absque omni fundamento) *Plaſmum XCII.* in diem hunc conſcriptum, eidem tribuunt. Non minus ab *Abrahama*, *Jacobo*, *Joba*, *Iſraëlitis* in *Ægypto*, imò nonnulli, ab omnibus ad quos memoria creationis pervenit, hunc diem aliquo actu religioſo, celebratum fuiſſe ſciſcunt. Et quando aſſerunt, in *Mara* eſſe inſtitutum Exod. XV. id tantum de renovatione, quoniam antea in oblivionem venerat, explicant. Loca ſingula hæc comprobantia adferre ſuperſedeo, cum hic
orium

otium mihi faciant duo in his versatissimi Viri, qui eos satis magno agmine adduxerunt, SELDEN. *de Jur. Nat. & Gent.* Lib. III. cap. IX. seqq. inprimis XIII. & MEIERUS *de Fests. Hebr.* Cap. IX. Atque hinc jam patet, hoc Sabbatum nihil cum Sabbato Iſraëlitico commune habuisse, nisi quod idem hebdomadis dies cultui sacro inprimis destinatus fuerit, nec cessatio à labore propriè imperata, aut ut actus religiosus, & in se Deo gratus, observata, sed in tantum solum, in quantum, ut in cultu rationali, homo sepositis laboribus ad meditationes sacras & reliqua exercitia cultus divini aptior est, sicque adeò & ipsa cessatio à labore, pro rebus, quæ circumstarent, major minorve fuerit. Atque hoc sensu non malè dicere videtur Menasse Ben Iſraël de Creat. Probl. VIII. *Quicquid eà de re sit, certum est, eos omnes, qui per traditionem à majoribus suis creationem mundi acceperunt, etiam observasse sabbatum. Et quamvis alii quidem illo die adhibitis quibusdam ceremoniis coluerint Deum, & preces ad eum fuderint, nihilo minus tamen alii quoque illo die quieverunt, & feriatii sunt.*

De aliis peculiaribus diebus, & temporibus festis, nihil quoque satis certò quidem constat. Interim vix dubitari tamen potest, Patriarchas & Viros pios omnibus modis studuisse doctrinam religionis propagare, eumque in finem & tempora maximè opportuna, ut singularibus rebus gestis aut beneficiis divinis insignia, ad id electa fuisse. Sic locutio **מקץ הימים** *in fine dierum*, de tempore oblatis à Caine & Abele doni usurpata, Gen. IV. omnium commodissimè *de fine anni* accipitur. **ימים** enim s. *dies* sapissimè Hebræis *annum* innuunt, v. Jud. XVII, 10. 1 Sam. XXVII, 7. 2 Sam. XIV, 28. & **שנה הימים** & **ימים** *dies & integer annus* clarissimè alternant. Lev. XXV, 29. vid. illic R. S. J. & ABENESR. conf. & Bochart. Hieroz T. II. Lib. IV. cap. X. atque adeò indubium viderur, hunc finem anni, jam tum ad id electum esse, ut pro omnibus illo anno à Deo concessis donis, frugibus agri, & felici pro-

proventu pecudum ipsi hac ratione solemnes grates agerent. Imò vero admodum est simile, id quod tempori huic adeò conveniens erat, non tum solum, sed & dein, & forsàn etiam ante observatum jam esse, licet tum solum ob tristissimum eventum, adnotatum fuerit. Et quis de aliis diebus festis, quarum diversissimæ occasiones esse poterunt, cum ratione ambiget? Saltem cùm Moses & Aharon primùm Pharaonem convenientes dicerent Dei nomine, *sine populum meum proficisci, ut mihi festum celebret in deserto*, Exod. V. 1. de hac re ut illo ævo, ne ipsi quidem Pharaoni ignota, loquuntur. Quin & alii casus extraordinarii exstare poterant, qui religionis exercitiis ansam præberent. Quis ex gr. dubitare potest? Abrahamum, quem Deus ipse hoc elogio ornat, *novi quod præcepturus sit liberis & domui suæ, ut viam Jehovæ servant*, cùm in ablactatione Isaaci magnum convivium suis appararet Gen. XXI. 8. non comestationibus indulgisse, sed Deum simul celebrasse, ejusque bonitatem, fidem, & promissiones de Messia ex Isaaci posteris prodituro, inculcasse atque commendasse. Quod ipsum forrè sannis Ismaëlis occasionem præbuit, quibus Sara permoveretur, ut ejus expulsionem tam serio flagitaret, Deusque hanc flagitationem comprobaret.

§. XIII.

Singularis prærogativa populi Judaici erat, quòd Deus cum illo præ omnibus aliis populis, FOEDUS erexit, & sacrificiis externisque signis comprobavit. At nec hæc res plane nova, sed ad illam diu ante via strata erat. Eam sanè ob causam Deus ipse dudum foedus cum Abrahamo & ejus semine crexerat, sacrificiis firmaverat, gentesque extra familiam Abrahami excludere cœperat. vid. Gen. XV. Atque hac occasione verbo in transitu intactum relinquere non possum, singularem *negisav*, quòd dissectis animalibus, partibusque eorum è regione sibi invicem oppositis, Schechina, instar lampadis ardentis, per medium illarum, in solemnem foederis

E

con-

confirmationem transibat, comm. 9-18. Cui rei simile quid in solemnī ratificatione foederis, sub oeconomia Legis deprehendimus, Jer. XXXIV, 18. Inprimis sacratissimum illud foederis sinaitici signum, *circumcisio*, quā quis obstringebatur ad totam Mosis legem servandam Gal. V. 3. Abrahamo jam data erat v. Gen. XVII. 9. 10. coll. Act. VII. 8. atque hinc licet à Mose quoque Israelitis praescripta esset, non tamen ex Mose, sed ex Patribus erat, ut docet Servator Joh. VII. 22. Atque haec sunt quae in cultu sacro inprimis occurrunt, at quorum vestigia jam ante Mosen haud obscurè inveniebantur.

§. XIV.

Eorum quoque non pauca in statu *politico* aequè ac *oeconomico* animadvertere licet. Huc referri possunt jura GOELIS. Quorum vestigia non malè jam in eo quaeruntur, quòd Jacobus de angelo illo, quem ut fontem benedictionis considerat, ait: *הַמַּלְאָךְ הַזֶּה אֶתִּי מִכָּל רָע* *Angelus qui me (ut Goël) eripuit ex omni malo* Gen. XLVIII. 16. & Jobus se in summis angustiis solatur: *יָרַעַתִּי נִגְלִי* *novi (quòd) Goël meus vivit.* Job. XIX. 25. Licet enim ex solà appellatione *נָזִיר* *Nazir* Josepho tributa supra §. VII. monuerimus, colligi non posse, votum Naziræatus jam ejus ævo in usu fuisse, alia tamen hîc est ratio, cùm jura Goelatûs ex talibus principiis originem traxerint, ut sect. sequente ostendemus, quæ in familiis jam maturè, si non omni tempore, vigere debuerunt. Erant quidem hæc varia, sed omnia tamen in eo tanquam centro suo concurrebant, ut sanguine proximus, propinqui sui causam asserere teneretur, quod diversis modis fieri poterat, sive illi in periculis, aut ærumnis succurrendo, sive bona ejus asserendo, sive ejus mortem vindicando, quæ omnia licet in Lege Mosis diversimodè propiùs determinata sint, non obscurè tamen singulorum quædam vestigia, jam ante latam hanc legem inveniuntur. Certè vix audiverat Abrahamus

Lothum

Lothum, fratris sui, filium ab hostibus cum omnibus suis abductum esse, quin armatis omnibus suis & ad partes tractis etiam vicinis sociis, hostes persequeretur, Lothumque cum suis & omni abducta prædâ, in libertatem vindicaret. Gen. XIV. *Affertionis terræ & bonorum vi juris Goëlatûs* & quidem pro gradibus propinquitatis exercendæ, memorabile exemplum habemus, in historiâ *Ruthæ & Boasi*, quod accedit, quod & ipsa vi hujus juris ab eodem in matrimonium ducta, & denique alter sanguine propinquior, antequam id Boaso liceret, illi & mulierem & avita bona solemnî ritu *exutionis calcei*, cedere deberet, ut is hac ratione semen excitaret demortuo cognato, noménque ejus conservaret in Israël. v. Ruth. II. 20. III. 7. 12. IV. 1. 3. 4. 5. seqq. Hæc quidem omnia contigerunt stante oeconomia Legis, sed tamen nihil hac de re in Lege Mosis constitutum est, quod enim Deut. XXV. 7. legitur, peculiarem tantum casum, de ducendâ fratris, qui improlis decesserat, viduâ tangit: deinde id disertè quoque, non ad legem aliquam Mosis, sed ad consuetudinem, & quidem veterem in Israël usitatam circa jus Goëlatûs & ritum exuendi calcei in emtione venditione, refertur ib. IV. 7. Unde meritò id proprio more, in Israël jam ante Legem Mosis vigente, habetur. *Goëlis sanguinis* indicia subobscura, non solum occurrunt in Cainis verbis *occidet me quisquis me invenerit*. Gen. IV. 14. quod sanè à liberis suis timendum non habebat, atque adeò sine dubio ab aliis, Abeli propinquis ejusque sanguinem vindicaturis, metuebat: sed clariùs idem patet, ex constitutione urbium refugii. Non enim dicitur quod ex lege Mosis aliquis personam vindicis sanguinis induere debeat, sed id iterum ut notum & usu receptum supponitur, nudèque dicitur *וְהָיָה כִּי יִשְׁחָט אִישׁ אֶת אֶחָיו* *vindex sanguinis homicidam morte adficiet, uti ipse in alterum irruit, eundem interficiet*, & id ne fieret in homicidio involuntario, aut ubi nondum de re satis constaret, asyla constituuntur Num. XXXV. 19. seqq. Juris LEVIRATUS ad excitandum semen demortuo fratri *clarissima* vestigia existant, in histo-

riâ *Judæ & Thamaris* Gen. XXXVIII. 6. seqq. Postquam enim promogenito *Er* *Thamarem* uxorem dederat, illo fine liberis vitâ functo, eandem dedit alteri *Ouan*, atque hoc quoque absque prole decedente, illi promisit tertium *Sela*. Neque id eum merè pro lubitu fecisse, sed ex jure quodam aut consuetudine, quæ tacitæ alicujus legis vim habebat, non inde solùm liquet, quòd maluisset eum illi non dare, com. 11. sed & ex responsione *Thamaris*, quâ factum suum dein justificare quærebat, & ipsius *Judæ* confessione con. 26.

Ex eodem exemplo non minus manifestum est, *desponsationem* jam tum pro *conjugio* reputatam, eamque adèd ut adulteram à *Juda* judicatam esse, & *mortis suplicium*, jam tum quoque adulteris statutum esse. ib. com. 24.

§. XV.

Licet *polygamia* nunquam à Deo approbata, tolerata tamen & usitata certissimè fuit in populo non solùm *Israëlitico*, sed & dudum ante, idque non tantùm in impiâ *Cainis* progenie, ut in *Lamecho* patet, qui duas uxores *Adam* & *Zillam* duxit. Gen. IV. 19. verùm & in ipsâ familiâ sanctâ. Ne omnia exempla enumeremus; *Abrahamus* uxori *Saræ*, acquirendæ prolis causâ, superinduxit *Hagarem* Gen. XVI. 3. 4. coll. Gal. IV. 22. Ejusdem nepos *Esavus*, *Juditham* & *Basmat*: imo *Jacobus* præter duas sorores *Leam* & *Rachelem*, duas insuper ancillas *Silpam* & *Bilham* sibi junxit XXIX. 23. 28. & XXX. 3. 9.

Divortii quoque inter *Judæos* quondam adèd frequentis, speciem quandam, at in multis tamen distinctam cernere est, in *Hagaris* expulsione. Gen. XXI. 14.

Inter liberos PRIMOGENITI insignibus gaudebant privilegiis, neque id tantùm sub Lege, sed diu jam ante locum habebat. Ut autem id rectè intelligatur, probè distinguendi sunt *Primogeniti Patrum* & *primogeniti Matrum*. Quod disci-

discrimen non probè animadvertisse, gravissimò errori Lunda Lib. III. Cap. XLIV. §. 6. & aliis, qui eum sequuntur, ansam dedit. *Primogenitus Patris* dicebatur, qui Patri, ex quacunque etiam uxore, sive in polygamia simultaneà sive successivà, primùm natus esset, qualis adeò unicuique non nisi unus esse poterat. Sed *primogeniti matrum*, qui ex conjugè aliquà primùm nascebantur, seu, ut Scriptura loquitur, *matricem aperiebant*. Horum aliquis idcirco ex diversis uxoribus plures habere poterat. Posteriorum nullæ antiquitus erant prærogativæ, sed sub exitum Isræuitarum ex Ægypto Deo demum consecrati sunt, indeque ab illo tempore redimi debuerunt à Sacerdote, unde talis, quoque בכור לכוהן *Primogenitus Sacerdotis*, aut *Sacerdoti competens*, dicebatur. Priores autem eximiis quibusdam juribus gavisi sunt. Sunt hæc *Præcipua dignitas* seu *Principatus* in familiâ (post Patris obitum) & duplex portio in hæreditate, quæ & κατ' ἐξοχὴν הבכורה *primogenitura* & משפט הבכורה *jus primogenituræ* dicitur, v. Deut. XXI, 17. coll. 1 Chron. V, 2. & unde talis quoque בכור לנחלה *primogenitus hæreditatis* audit, quibus Judæorum plerique insuper addunt *jus sacerdotii* ante legem. Verùm uti prius, absolutè loquendo, fundamento destitui, supr. p. 13. evictum dedimus, ostendimusque eorum tantum in sacrificiis publicis, parentum loco, præcipuas partes fuisse (conf. insuper Celeb. HOTTINGERI not. in GODWIN. Mos. & Abar. Lib. I. cap. I. n. 1.) ita duorum priorum jam satis clara in historiâ Patriarcharum specimina exstant. Dignitatem & præcellentiam præ fratribus tacitè in jure primogenituræ agnoscit non solum *Josephus* in *Rubene* Gen. XLIII, 33. & *Isaacus* in benedictione, *Jacobo*, quem primogenitum exultimabat, adjudicat, Gen. XXVII, 29. coll. 19. sed & in primis *Jacobus* eandem *Rubeni*, ob violati thori sui scelus, adimit, & præteritis quoque duobus sequentibus filiis *Simeone* & *Levi*, ob flagitium in Sichemitis commissum, in quartum, *Judam*, transfert, Gen. XLIX, 3-8. seqq. Geminam autem portionem in hæreditate, sublimioribus quidem

dem & obscurioribus phrasibus, Josepho adjudicat. ib. 22. seqq. coll. XLVIII, 13. sed quas non solum exitus, verum & disertum Sacri Scriptoris testimonium extra omnem dubitationis aleam collocavit. Ex hoc enim capite, cum alias Josephi, ut unius ex XII. Jacobi filiis, posterius, unam tantum tribum constituere, & unam sortem in divisione Canaanis accipere debuissent, ex ejus duobus filiis *Ephraïmo* & *Manasse*, duæ ortæ sunt tribus, singulisque portio hæreditaria in Canaanis divisione assignata est. En clarissima Sacrae Scripturae verba, 1 Chron. V, 1. 2. *Et filii Ruben, primogeniti Israhælis, nam ipse erat (natus) primogenitus, sed quoniam profanaverat strata patris sui, data est primogenitura ejus (jus nempe hæreditatis geminae) filiis Josephi, filii Israhælis. Non tamen ut in genealogia jure (nempe altero primogeniturae primo loco) recenseatur. Nam Juda prevaluit inter fratres, & princeps ex illo, sed Josepho primogenitura (hæreditatis). Quid? quod dudum ante jam primogeniturae jura maximi habita esse, non solum ex historia Esavi & profanitatis notâ, illi ob eorum vilipendium iniustâ, Heb. XII, 16. sed & sollicitâ inde ab initio primogenitorum adnotatione, Gen. X, 15. XXII, 21. XXV, 13. & passim, pater. Verum de his Sect. II. opportunior agendi locus erit,*

§. XVI.

Multi Judæorum, quæ in agriculturâ & re pecuariâ, Deo ipso Auctore in gente suâ quondam observanda, ut quod arbores diversi generis sibi mutuo inferendæ non essent, nec *diversi generis animalia ad coitum conjungenda*, (quæ Judæi cum aliis ad legem de כלאים seu heterogeniis, de quibus in tractatu talmudico hujus nominis & apud Maimon in *Hileb. Cilajim*. ex professo agitur, referunt) præceptis Noachicis adnumerant, quibus nonnulli quoque interdictum de non castrandis sive hominibus sive animalibus iungunt. Verum uti ne minimum quidem horum omnium

omnium ante legem Mosis, vestigium in Sacris occurrit, ita *eruditissimus* SELDENUS de *Jur. Nat. & Gent.* Lib. VII. Cap. III. ubi de illis fusius disserit, non malè existimat, priora duo tantum Noachidis in ditione Israëlita, seu Profelytis domicili *גרי תושב* interdicta fuisse. Ultimus autem ille mos forsan ante Rempublicam Israëlitis cognitus non fuit, unde & nullà Lege ad eum coërcendum opus fuit. Saltem nullum neque ejus moris, neque Legis illi oppositæ indicium, ullibi reperitur. Ceterum deliberato consilio hætenus de decantatis VII. præceptis Noachicis, non egimus, quoniam sex priora propriè ad principia illa moralia pertinent, de quibus in initio §. I. monuimus, ea ad nostrum institutum non pertinere, & quæ de illis fortè tangenda erunt, ea Sect. II. commodiorem locum invenient.

§. XVII.

Ad rem Judæorum *cibariam* imprimis spectat discrimen *animalium mundorum & immundorum*, quod ipsa Mosis lege fuisse declaratum est. Lev. X. & XI. Cùm autem quædam similis discriminis mentio, jam in historià Noachi injiciatur Gen. VII, 2, 8. nonnulli hoc non minus quàm illud, de usu *animalium ad cibum* intelligunt, atque hinc porro *κατοφαισιν* ante diluvium jam licitam fuisse contendunt. Verùm uti contrarium gravissimis rationibus nos adstruxisse existimamus §. III. ita hoc argumentum nimis debile est ad eas omnes enervandas. Quòd si enim omninò ad idem discrimen jam Genes. VII. respiceretur, nihil inconveniens foret, statuere, Noachum de illis jam loqui, quæ aliquando Israëlitis munda aut immunda declaranda essent, quo sensu R.S. J. ait: *הטהרה העתידה להיות לטהרה לישראל* *Mundum* (animal) quod nempe aliquando Israëliti *mundum futurum*. Neque major difficultas est, unde *κατοφαισιν* hujus discriminis illi cognita fuerint, quàm unde tot alia Patriarchis perspecta fuerint, aut unde id discrimen, si ad esum jam tum licita

licita aut illicita fuissent, innotuerit. At non opus tamen est, ut eo deveniamus, cum non obscuris indiciis pateat, denominationem hanc, ad esum horum animalium nullam relationem habere. Id enim si foret, 1. utique jam inde à Noacho utriusque generis animalia cognita fuissent. Quæ igitur ratio fuisset, cur 800. circiter annis post, demum characteres hujus discriminis per Moſen indicati, & immunda summâ curâ enumerata essent, quæ certè operosa industria, quod cum reverentiâ dictum sit, supervacanea planè fuisset. 2. Deus ipse diserte innuit, se hoc discrimen populo Israhelico, & tum primùm, & illi soli, ut populo, quem ab omnibus populis sibi separaverat, posuisse. Lev. XI, 2. seqq. coll. XX, 25, 26. 3. Subjungitur eodem libro Geneseos VIII, 20. Noachum statim post diluvium ex omnibus animalibus mundis & avibus mundis Deo obtulisse holocausta. Jam igitur cogita B. L. quot tam animalium quàm avium mundarum genera dentur, quot imprimis tam animalium quàm avium ferarum sed mundarum, & perpende utrum vero tibi simile videatur, ex illis omnibus quædam Deo in sacrificia esse oblata? præcipuè cum hætenus, ne vel minimum indicium exstet, unde colligere liceat, quamdiu orbis stetit, unquam aliquod ferum animal, licet ad esum mundum, Deo immolatum fuisse. Quid igitur magis probabile est, quàm cum duplex sit, ut benè AINSWORTHUS ad Geneseos VII, 2. observat, animalium & volucrum mundarum ratio, alia in relatione ad homines, qui illis vescuntur, alia in relatione ad Deum, cui offeruntur, hic non ad priorem sed posteriorem respici, atque adeò illa nulla alia fuisse, quàm quinque illa genera, *bovinum*, *caprinum* & *ovinum*, ex volucribus autem *columbarum* & *turturum*, quæ dein non solum altari destinata, Lev. I, 2. coll. 14. sed & jam omnia simul ab ipso quoque Abrahamo ipsius Dei jussu oblata sunt. Gen. XV, 9. Unde & in transitu simul patet, jam ante Legem sacrificia, ad hæc quoque genera fuisse determinata, contra autem illum Geneseos locum frustra pro carnis ante diluvium esu ad ferri.

§. XVIII.

Non magis ad nostrum institutum facit interdictum de sanguine inde jam à Noachi temporibus dudum ante Legem Mosis, non comedendo, quod ex Gen. IX. 4. multi colligunt. Ne *yeu* enim hic quidem de sanguine legitur, sed Deus cum concessione carnis in esum, tantum vetat eam in sanguine suo, id est, carnem crudam comedere. Fuisse id deducere, sed cum sciam id brevi ab alio ex professio demonstratum iri, hoc labore cum maximè supersedeo. Non pertinet huc quoque *nervus coxendicis*, à quo Judæi inde à longissimo tempore abstinuerunt, & in hunc diem abstinent. Gen. XXXII. 32. Fuit enim hæc tantum arbitraria cerimonia in memoriam luxati femoris Jacobi introducta, & cujus in totâ lege Mosis ne vola quidem aut vestigium exstat.

§. XIX.

Arque hæc, quæ hætenus excussimus, præcipua sunt instituta & cerimonie Legis Mosaicæ quorum indicia jam ante oeconomiam Mosis mihi obversata fuerunt. Fortè illorum adhuc plura sunt, sed quæ hætenus animadvertere non licuit, aut quorum nulla vestigia supersunt. Proximum nunc esset, ut Sect. II. illorum omnium originem investigemus, tum verò Sect. III. ostendamus, cur Deus ea in Lege Mosis demum populo Israëlito præscripserit, & quid mutationis illis eo ipso accesserit. Sed quia argumenti ubertas fecit, ut Dissertatio inter scribendum, in longè majorem molem quàm ipsemet cogitaveram, excreceret, alio tempore, hoc nobis, Deo vitam & vires largiente, opus, hic labor erit!

Καὶ ταῦτα μὲν εἰ ταῦτα,

THE.

42

THESIS.

I.

Deus est ens summe perfectum.

II.

*Ens summe perfectum, perfectissimam quoque exercet
justitiam.*

III.

*Justitiam Deus summam revelat in legibus hominibus
præscriptis, præmiis & penis corroboratis.*

IV.

*Sic poenæ per nexum naturalem peccatum sequentes,
hanc virtutem manifestant.*

V.

*Eadem in mandatis divinis ad peccata punienda re-
velatur, etiam in iis, quæ hostibus revelationis duriora
videntur.*

VI.

*Sic defendimus, præceptum de exscindendis Cananæis,
nil, huic virtuti contrarium in se continere, nec juri naturæ
repugnare.*

VII.

*Ut & Regem Agagum Dei mandato, à Samuele justè
gladio dissectum esse.*

VIII.

VIII.

Falsa sacrae scripturae interpretatio, aut ex partium studio, aut ex verae exegeseos neglectu praecipue ortum ducit.

IX.

Locus Matth. XVIII. 17. excommunicationem sic dictam ecclesiasticam non probat.

X.

Differentia inter praecipua & consilia Evangelica in sacris non est fundata.

XI.

Promissiones hujus vitae etiam fidelibus N. T. sunt datae, & status gratiae non magis cum felicitate temporali, quam Perfectionibus pugnat.

XII.

Sensus interni, qui explicari nequeunt, non satis certum fidei & conversionis exhibent criterium.

XIII.

Eruditio sine pietate est vanitas, pietas sine solida cognitione saepius in superstitionem abit.

XIV.

Fides salvifica, sine charitate & obedientia mandatorum divinatorum, consistere non potest.

XV.

XV.

Lites de prædestinatione non feliciter componuntur, quàm ex sententia Ill. H. Olſii de ideâ electi mundi optimi.

XVI.

Uſus sacræ coenæ frequentior, ſed pius, plurimum confert, ad beneficia morte Servatoris parta rite expendenda & ad ejus ſincerum amorem in nobis excitandum & promovendum.

XVII.

Si Chriſti corpus omnipreſens eſt, vel illud numero unum per totum univerſum extenſum eſſe debet, vel in ſingulis locis totum eſſe.

XVIII.

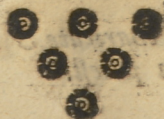
Non prius; quia ſic tota terra noſtra, non millies milleſimam ejus partem, pro portione ſua caperet; quantula autem pars inde pro ſingulis locis oriretur?

XIX.

Non poſterior; quot enim tum millies mille numero corpora habere deberet?

XX.

At non niſi unum numero corpus ex Maria virgine Chriſtus aſſumſit.

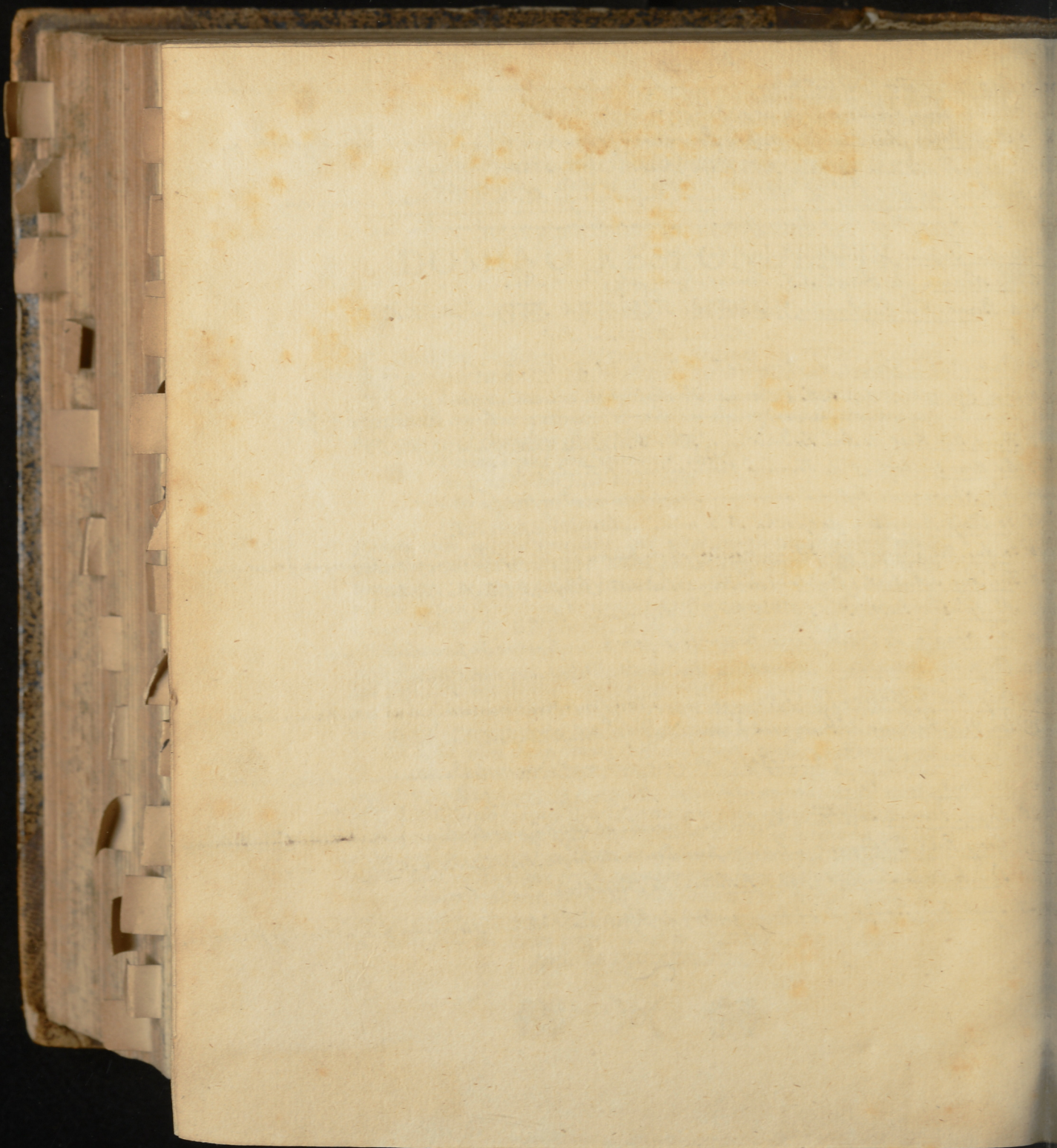

Index

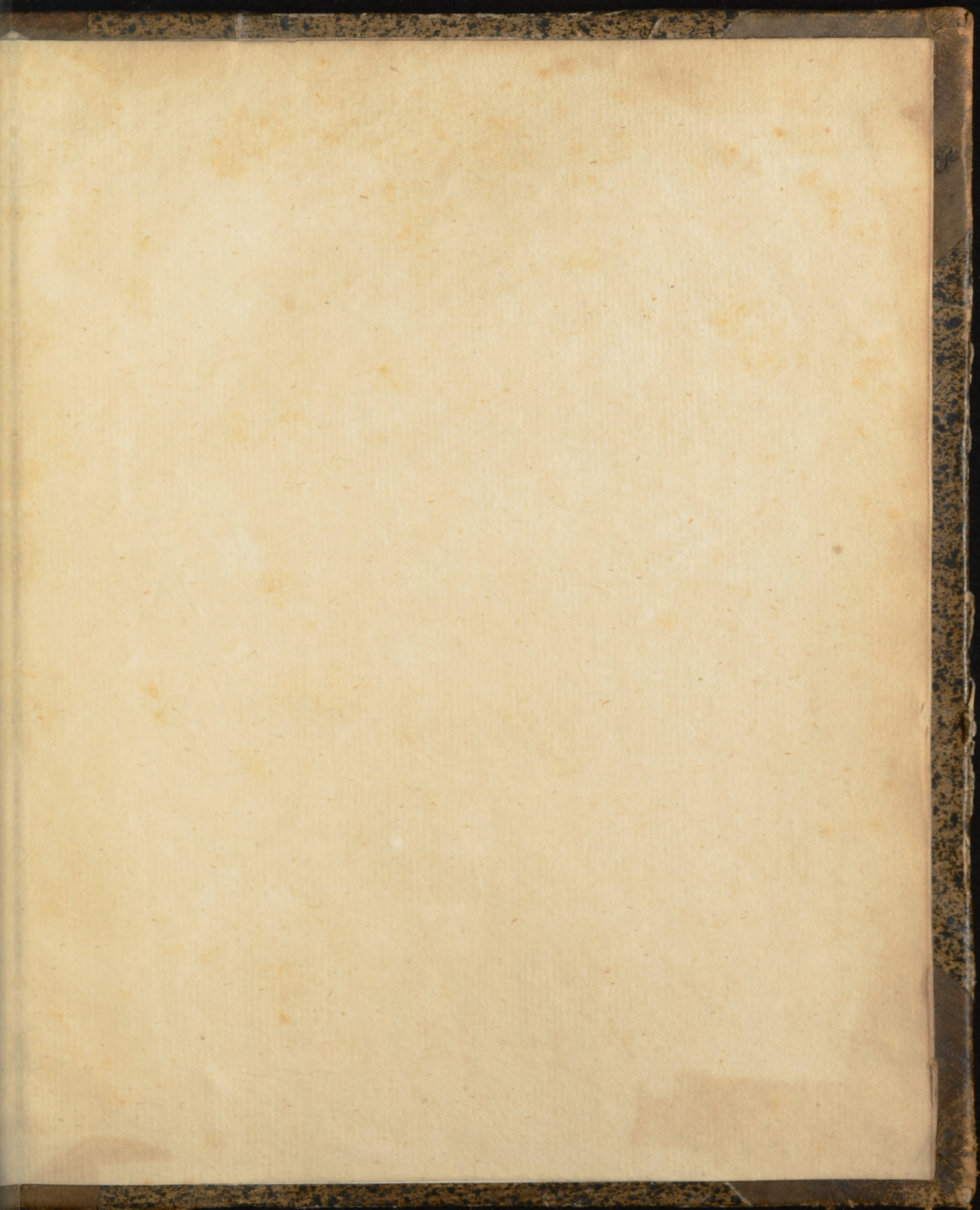
1. Jo. Christ. Guil. Meijer (Prof. C.F. Polzic) Demonstratio hominem integrum, qui progreditur ad statum confirmativum in bono, nobiliorem esse eo perfectiorem creaturam bonis angelis.
2. Jo. Christ. Muller (Prof. Phil. Nic. Wolff) Demonstratio ex principiis rationis dari corpora Angelorum.
3. De eo quod nimium est circa Potentiam Diaboli asserendam. (Prog.)
4. Jo. Andr. Gottf. Schekelig de Vita humana, imprimis ejus brevitate hodiernâ hujus causis.
5. Jo. Frid. Ertor (Prof. Christ. Matth. Gaffius) de Somno Animarum post mortem, contra dormitantes.
6. Jo. Nic. Seipius de Cultu Dei mechanico.
7. Nic. Nonner de Phrasî S.S. Timens Deum atq. Timor Dei.
8. a. Bernh. Frid. Lufforpius de Notione Filiorum & Filiorum Dei biblicâ.
b. ————— de Notione Filiorum Dei.
9. Christ. Matth. Gaffius de Moralitate, originibus & finibus sacrificiorum in genere.
10. Carl. Sphenius de Institutis & Cerimoniis Legis Moysica ante Moysen Continuatio h. Diff.
11. —————
12. Franc. Wlfr. Ries de Anâ Fœderis ejusq. Fatis & Significatione eorum mysticâ.
13. Lev. Henr. Seelhorpius de Terminis Patriciorum V. T. ultimo.
14. Nic. Nonner de Justitiâ armorum Israelitarum adversus Canaanos.
15. Jo. Christ. Burgmann de Epochâ N. T. primâ intervallo discernendâ.
16. Jo. Aug. Walpurgensis (Pr. S. S. Baumgarten) de Missione Christiana Dei verâ indole, eorumque gressat. oppositi-
(ones vindictis)
17. Frid. Aug. Schubarth (Prof. Ed.) de Immortalitate Christi & Christianorum.
18. Ad. Frid. Ern. Taubert (Prof. J. G. Walch) de Apostolorum peccatis actualibus.
19. Nic. Nonner de Diffidiis inter Vocatos Ex-Judeos & Ex-Paganos tempore Apostolorum.
20. Christ. Aug. Heumannus de Vocatione divinâ ad Ministerium ecclesiasticum.
21. Christ. Wlfr. Weissenborn (Pr. S. S. Baumgarten) de Veris signis Vocationis divinæ ad ministerium ecclesiasticum.
22. Joh. Phil. Frobenius de Prudentiâ pastorali ad signa hujus temporis compositâ.
23. Dav. Tonath. Clefs (Prof. C. H. Gaffius) de eo quod justum est circa recedenda vel retinenda delicta occulta, etiam
(abocia.)
24. Jo. Christ. Guil. Meijeri Commentatio quâ suo Excommunicandi Ecclesiâ vindicatur.
25. Steph. Favroski^{dis} de Doctrinâ hæreticorum noviter ab Ecclesiâ se avellentium, quem ~~Antichristi~~ ^{Georg. Berth. Bilfingerus} ~~Antichristi~~ ^{in latinum sermonem. translatum, examinavit & Notulis suis auxit.}
26. Sam. Jo. Christ. Lampert (Prof. J. F. Hillers) de Obligatione ad Martyrium.
27. Joseph. Frid. Bando (Pr. S. S. Baumgarten) de Discrimine Virtutum æternarum & æstiviarum post mortem.

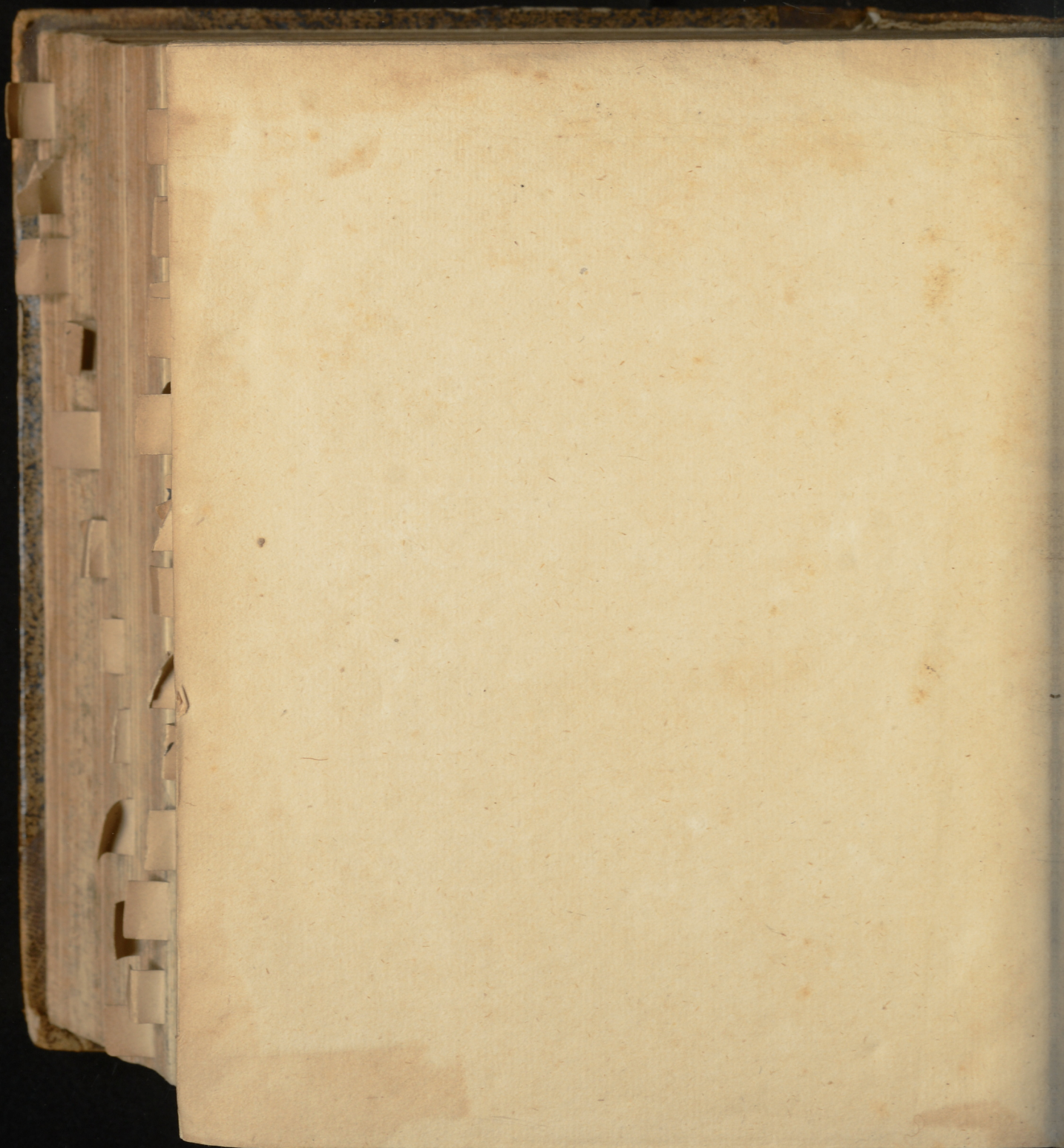

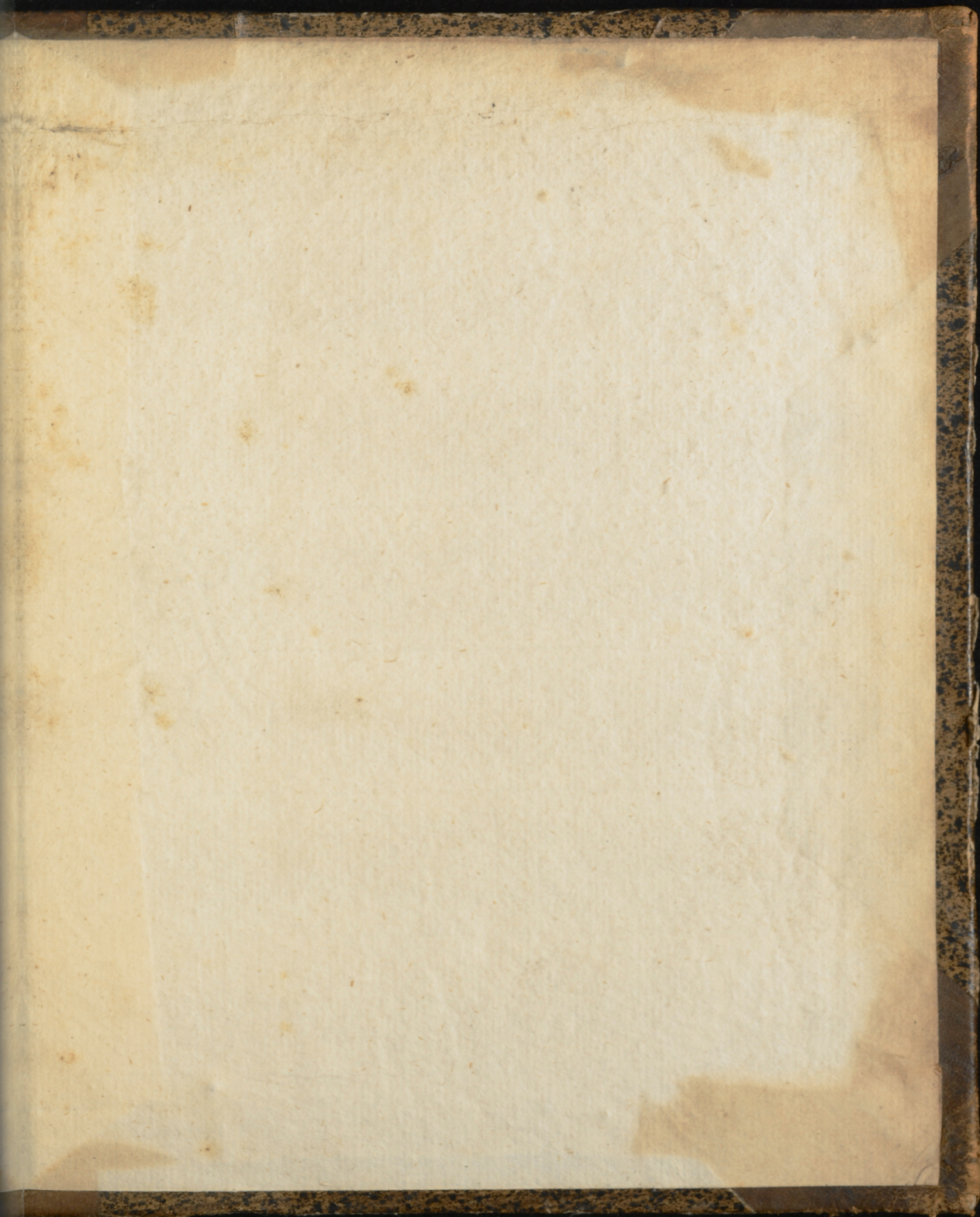

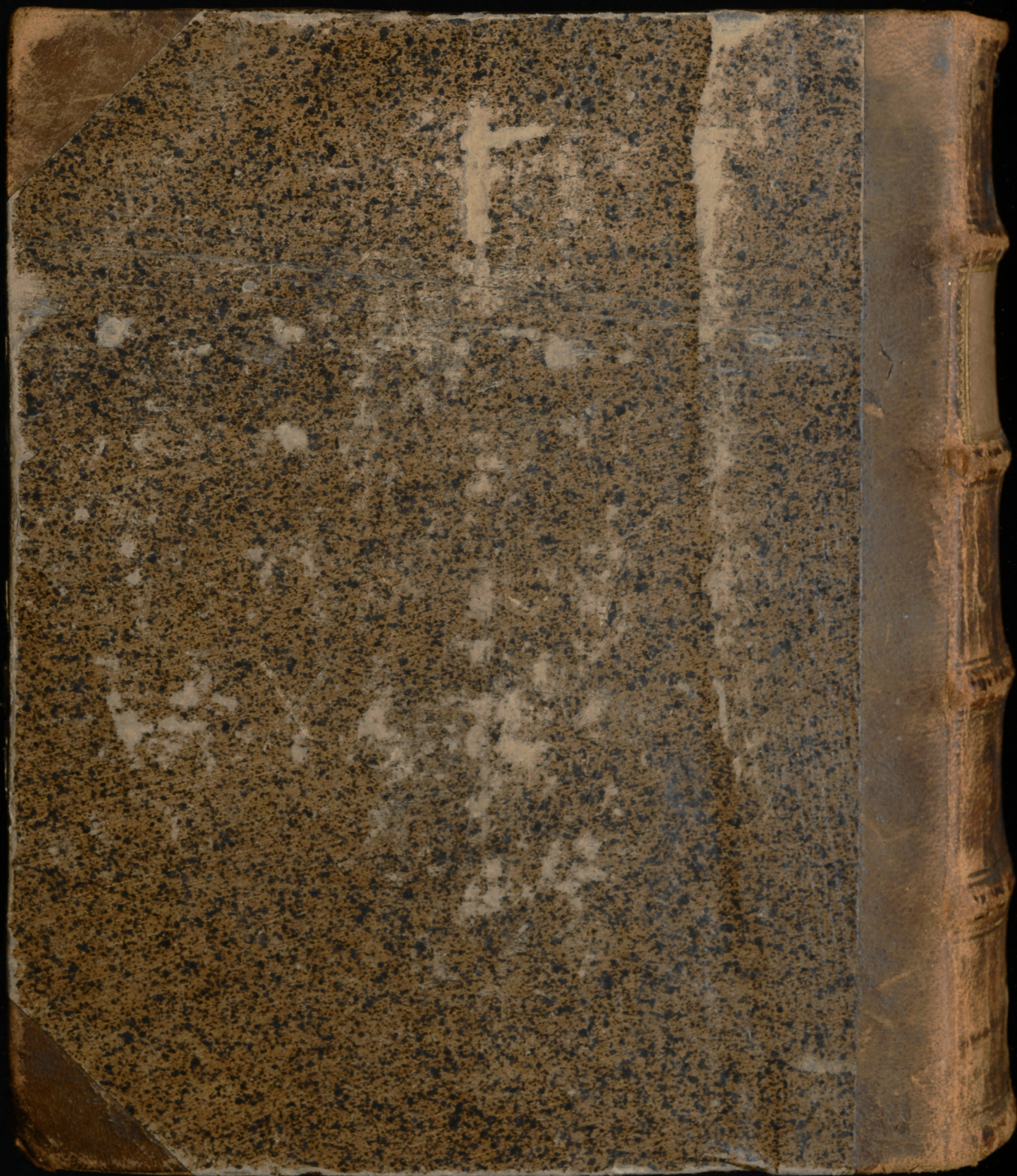

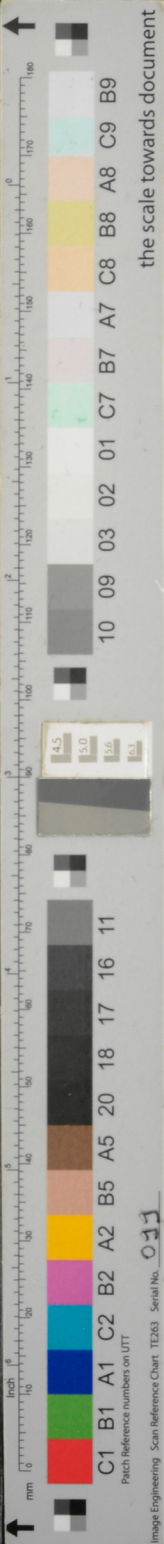

ne virtutum aeternarum et cessantium etc. 35

27.

eiusque speciebus Conf. excell. CARL. GOTTH. MYL-
braeceptorem pie veneror, in Philosophia Pract. Vniuers.

eciales quae forte adhuc distingui possent haud difficile ad
neratis referendae sunt.

§. XCII.

perfectio. Perfectionis magnitudinem consti-
et multitudo consentientium. In virtute con-
DEI et libertas spirituum. Illae autem sunt
haec inter finita summum, summa igitur virtutis
er finitas.

§. XCIII.

statui nostro infert realitates, ergo voluptatem
abilem aut non; si prius, perfectio est vera.
si aeterna esset, rationem contineret taediorum,
eius cum statu nostro consentire nequit. Per-
terna.

obiectionem petit contra hunc §. 93. ex superioribus,
3. Ille cogitet 1) quod bona huius seculi sint modo hy-
1, quod ex ipsa eorum denominatione patet; hic autem
e loquimur absolute vera, nulli entis intelligentis statui
2) Quod omnia bona transitoria quibus proportionata
petitio, consecraria sua per totam durationem nostram

§. XCIV.

perfectio vera aut est finita, aut infinita. Prior,
i capax sit; nihil quoque sit sine rationata per
libet etiam illius consecrarium consentiat, haec
tione finita successiue existant, et consentienti-
augeant; Inde autem perfectionis magnitudo
sequitur quod perfectio vera finita sese semper
m. Perfectio finita, non praegnans, grauida,
n est perfectio vera.

apparens cum modo perfectionis speciem habeat per erro-
ue in se sit imperfectio; tandem in taedia degenerat, talis
tio hoc respectu admodum sterilis est, foecundum tamen
incipium.

E 2

Perfe-